

Katriina Karjalainen

**MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SYNTY, KESTO JA OIKEUSVAIKUTUKSET
– KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUOPISEKELIJOIDEN
LUOTTOTIEDOT JA LUOTTOTIETOTUNTEMUS**

Opinnäytetyö

Kajaanin ammattikorkeakoulu

Liiketalouden koulutusohjelma

Taloushallinto ja juridiikka

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Katriina Karjalainen

Työn nimi: Maksuhäiriömerkinnän synty, kesto ja oikeusvaikutukset – Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden luottotiedot ja luottotietotuntemus

Tutkintonimike: Tradenomi (AMK), liiketalous, taloushallinto ja juridiikka

Asiasanat: Maksuhäiriömerkintä, luottotietorekisteri, perintä, talous- ja velkaneuvonta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden maksuhäiriömerkintöjä sekä opiskelijoiden tietämystä maksuhäiriömerkinnän synnystä, kestoista ja sen eri oikeusvaikutuksista.

Teoriaosuuden ensimmäinen aihekokonaisuus käsittelee nuorten kulutuskäyttäytymisen ja kulutusluottojen nostamisen vaikutusta maksuhäiriömerkintöjen saamiseen. Toinen aihekokonaisuus koostuu maksun laiminlyönnin seurauksista, joita ovat erilaiset perintätoimet velalliselta. Perintätoimien seurauksena velallinen voi saada maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteriin, jossa merkintä säilyy laissa määrätyn ajan riippuen maksuhäiriömerkinnän syystä. Saatu maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa merkittävästi normaalia elämää, kuten luoton nostamista tai vuokra-asunnon saamista. Kolmannessa aihekokonaisuudessa kerrotaan kunnan talous- ja velkaneuvonnan palveluista, joita opiskelijat voivat hyödyntää velkaongelmista selviämiseksi.

Tutkimus suoritettiin verkkokyselyllä, joka lähetettiin sähköpostilla kaikkien alojen ensimmäisen ja kolmannen vuoden opiskelijoille. Vastauksia saatiin 121 opiskelijalta, heistä 42 oli miehiä ja 79 oli naisia. Saadut tulokset käsiteltiin SPSS tilasto-ohjelmassa. Vastauksista selviää, että opiskelijoiden luottotiedot ovat pääosin kunnossa ja kulutuskäyttäytyminen on järkevää ja hallittua. Opiskelijat olivat keskimäärin heikommin selvillä maksuhäiriömerkinnän syntyyn ja keston liittyvistä asioista kuin maksuhäiriömerkinnän vaikutuksista, joista tiedettiin paremmin. Talous- ja velkaneuvonnan palveluita vain harva opiskelija oli käyttänyt.

ABSTRACT

Author: Katriina Karjalainen

Title: The Birth, Duration and Effects of a Payment Default Entry – Credit Reference and Knowledge of Payment Defaults of the Students in Kajaani University of Applied Sciences

Degree Programme: Business Administration, Financial Administration and Law

Keywords: payment default entry, credit information registry, debt collection, financial and debt counseling

The purpose of this thesis was to investigate the payment defaults and the students' knowledge of the birth, the duration and the different legal effects of a payment default entry in Kajaani University of Applied Sciences.

The first topic in the theoretical part deals with the consumer behavior of young people and the effect of consumer credit for payment default entries. The second subject ensemble consists of the consequences of a failure to pay, which are different collection actions against the debtor. As a result of the collection actions, the debtor may get a payment default entry in the credit information register. The entry will remain in the register a certain time, depending on the reason of the payment default record. The resulting payment default entry significantly complicates a normal life, such as borrowing or obtaining a rental apartment. The third subject entity describes the municipal financial and debt counseling services that students can use to cope with debt problems.

The survey was conducted as an online questionnaire, which was sent by e-mail to the first- and the third-year students in all fields of study. The number of respondents was 121, 42 of them were men and 79 were women. The results obtained were analyzed using SPSS statistical program. The responses showed that the students' credit records were mostly good and consumer behavior was sensible and controlled. The students were on average less aware of the matters related to the birth and the duration of the payment default entry than the effects of a payment default entry, which were better known. Only few students had used economic and debt counseling services.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 OPISKELIJAT OSANA KULUTUSYHTEISKUNTAA	3
2.1 Kulutustottumukset.....	3
2.2 Ostokäyttäytyminen maksuhäiriömerkintöjen taustalla.....	5
2.3 Kulutusluotot nuorten keskuudessa.....	5
3 NUORI LAIMINLYÖ MAKSUN	8
3.1 Maksumuistutus ja maksuvaatimus.....	8
3.2 Haastehakemus	9
3.3 Ulosottoperintä	10
4 LUOTTOTIETOREKISTERI	12
4.1 Tallennettavat tiedot.....	12
4.2 Tietojen säilytysaika	14
4.3 Tietojen luovutus	14
4.4 Velan vanhentuminen.....	15
5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN HAITTAVAIKUTUKSET	17
5.1 Luotot, lainat ja pankkipalvelut	17
5.2 Vakuutukset.....	17
5.3 Puhelin- ja nettiliittymät	17
5.4 Vuokra-asuminen	18
5.5 Opiskelu ja työllistyminen	18
6 TALOUS- JA VELKANEUVONTA OPISKELIJOIDEN APUNA.....	19
6.1 Ratkaisukeinot velkaongelmiin	20
6.2 Sosiaalinen luotto	21
6.3 Takuu-Säätiön laina ja takaus	22
7 TUTKIMUS KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN LUOTTOTIEDOISTA JA LUOTTOTIETOTUNTEMUKSESTA	24
7.1 Tutkimustyyppin valinta ja laadukkaan tutkimuksen mittarit	24
7.2 Kyselyn tekeminen	25
7.3 Aineiston hankinta ja käsittely	27

7.4 Tulosten analysointi.....	28
8 YHTEENVETO JA POHDINTA	46
9 LÄHTEET	49
Liitteet	

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö tutkii maksuhäiriömerkintöjä Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Tutkimus suoritetaan sähköisenä kyselynä, joka lähetetään opiskelijoille koulun sähköpostin kautta. Tulokset analysoidaan SPSS tilasto-ohjelmassa. Keskeiset tutkimusongelmat ovat maksuhäiriömerkintämäärien lisäksi, miten hyvin opiskelijat tietävät maksuhäiriömerkinnän synnystä, kestoista ja sen eri oikeusvaikutuksista.

Teoreettinen osuus alkaa perehtymisellä kulutuskäyttäytymiseen ja kulutusluottoihin, joilla on suuri merkitys mahdollisen maksuhäiriön syntyyn. Toisena aihekokonaisuutena ovat maksuhäiriömerkinnän synty, kesto ja vaikutukset. Teoreettinen viitekehys pohjautuu lainopilliseen näkökulmaan ja kirjallisuuteen. Oikeuslähteinä on käytetty enimmäkseen luottotietolakia, kuluttajansuojalakia, lakia saatavien perinnästä, ulosottokaarta sekä lakiin pohjautuvaa aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Teorian tukena on käytetty muun muassa Tilastokeskuksen ja Asiakastiedon tilastoja.

Maksuhäiriömerkinnöistä on tehty muutamia opinnäytetöitä muissa ammattikorkeakouluissa. Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoilta on kysytty onko heillä maksuhäiriömerkintöjä luottotiedoissa osana opinnäytetyökyselyä vuonna 2013 (Tolonen 2013). Kyseisen opinnäytetyön pääpaino ei kuitenkaan ollut maksuhäiriömerkinnöissä. Tässä opinnäytetyössä kyselylomake laaditaan niin, että se eroaa muista, jo tehdyistä saman aihealueen opinnäytetöistä. Vertailemalla aiemmin tehtyjä opinnäytetyökyselyitä, löydetään uusia näkökulmia kysymysten laatimiseen ja kohderyhmän rajaamiseen.

Maksuhäiriömerkintöihin painottuvaa kyselyä ei ole tehty aikaisemmin Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Tutkimus antaa hyödyllistä tietoa koululle opiskelijoiden maksuhäiriötilanteesta, sillä luottotietohäiriöt voivat myös haitata opiskelujen etenemistä hankaloittamalla monia elämän osa-alueita. Maksuhäiriöt voivat heikentää opiskelijan taloudellista selviytymistä. Takauksen saaminen opintolainalle voi olla vaikeaa, ja tietyt työtehtävät edellyttävät puhtaita luottotietoja. Myös asuminen hankaloituu, koska maksuhäiriömerkintä voi estää vuokra-

asunnon saamisen. Hyvä luottotietotuntemus voi ehkäistä maksuhäiriömerkintöjä, joten olisi tärkeää, että opiskelijoilla olisi ajankohtaista tietoa millaisissa tilanteissa luottotiedot voi menettää. Tieto merkinnän pysyvyydestä ja sen vaikutuksista voi olla varoittavana muistutuksena välttää huoletona taloudenhallintaa.

Miten tietoisia opiskelijat ovat maksuhäiriömerkinnän oikeusvaikutuksista? Tähän tutkimuskysymykseen etsitään vastaus oikeusdogmaattisen tutkimuksen sekä kvantitatiivisen strukturoidun kyselyn tutkimusmenetelmiä käyttäen.

2 OPISKELIJAT OSANA KULUTUSYHTEISKUNTAA

2.1 Kulutustottumukset

Kaupallisuus ulottuu lähes kaikkialle. Kyse ei ole vain mainoksista tai yksittäisistä houkutuksista, vaan kyseessä on maailmanlaajuinen ilmiö. Yhteiskunta on rakennettu monelta osin kuluttamisen kautta. Ympäröivä kulttuuri kehottaa, jopa painostaa, kuluttamaan hyödykkeitä ja palveluita. (Ojala 2009, 238.) Kulutusyhteiskunnassa kulutus ei koske vain pakollisia elämiseen tarkoitettuja perustarpeita, vaan kaikkea mahdollista, mitä kuluttajalle markkinoinnin kautta voidaan mainostaa. Kauppaa voidaan käydä melkein mistä tahansa: onnesta, rakkaudesta, kauneudesta tai kokemuksista. (Ojala 2009, 69–70.)

Tarpeet synnyttävät kulutusta. Maslow'n tarvehierarkiassa tarpeet on lajiteltu pyramidin muotoon. Alimman tason tarpeisiin kuuluvat perustarpeet kuten ruoka. Seuraavana tulevat tarpeet ovat: turvallisuuden tarpeet, rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tarpeet, sosiaalisen arvostuksen tarpeet ja ylimpänä tarvehierarkiassa ovat itsensä toteuttamisen tarpeet. Tämän ajattelutavan mukaan alemman tason tarpeiden tulisi olla ainakin jollain tasolla tyydytetyt, ennen kuin ihminen haluaa tavoitella ylemmän tason tarpeita. Kulutusyhteiskunnan näkökulmasta katsottuna on positiivista, että ylemmän tason tarpeita on olemassa suuret määrät. Näitä tarpeita hyödyntäen kehitetään jatkuvasti uusia tuotteita ja palveluita kulutettavaksi. Tarpeet ja mielihalut muuttuvat aika ajoin, ja kulutusyhteiskunta jatkaa kasvuaan. (Vilkkumaa 2011, 14–15.)

Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjassa julkaisema artikkeli kertoo nuorten kulutuskäyttäytymisestä. Artikkeli perustuu Peura-Kapasen (2005) tutkimukseen kuluttajien rahatalouden hallinnasta ja Kuluttajatutkimuskeskuksen tekemään haastatteluaineistoon nuorten maksuvaikeuksista. Sen mukaan nuorten tulot ovat suhteellisen niukat ja epäsäännölliset verrattuna menoihin ja kulutustottumuksiin. Nuorten kulutusta kuvaa hetkessä eläminen. Tämä voi tarkoittaa, että loppukuusta rahat ovat vähissä. Kulutustottumukset ovat usein kiinni omien asenteiden ja mielihalujen hallitsemisesta. Osa nuorista on valmis tinkimään ha-

luamastaan kulutustasosta, jotta käytettävissä olevat tulot, kuten palkkatulo ja opintotuki, riittävät elämiseen. Opintotuki ja opintolaina kattavat yleensä vain pakollisen ruuan ja asumisen. Vaatteista, juhlimisesta, ravintolassa syömisestä, auton käytöstä ja harrastusmenoista tingitään, mikäli mahdollista. Tutkimuksen nuoret jakautuivat kahtia. Osalla nuorista kuluttaminen oli pienellä rahamäärällä selviämistä, ja osalla maksuongelmia omaavista nuorista, kuluttaminen oli ennemminkin elämäntyyli. Jälkimmäisten nuorten kulutuksen taustalla oli halu parempaan elämään kulutuksen kautta. Käyttäytyminen oli impulsiivista, omien halujen täyttämistä ilman huolta rahojen riittävyydestä. Halutun kulutustason ylläpitämistä varten nostettiin kulutusluottoja. Taloudestaan huolta pitävät nuoret suunnittelivat etukäteen rahankäyttöä ja isomprien ostosten hankkimista, kuten matkojen ostamista. Maksuongelmissa olevat nuoret eivät suunnitelleet talouttaan ja kulutustaan tulevaisuutta ajatellen. (Lehtinen & Remes 2005, 107, 109–110, 112–113.)

Opiskelijoiden käytettävissä olevat tulot muodostuvat pääsääntöisesti opintotuesta ja palkkatulosta. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 56 prosenttia työskenteli opintojen ohella vuonna 2013, ilmenee Tilastokeskuksen tekemästä selvityksestä. Yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijat tekivät töitä eniten suhteessa muihin koulutusasteisiin. Opiskelijoiden iän myötä myös työssäkäynti lisääntyi. 18-vuotiaista opiskelijoista 23 prosenttia teki töitä, ja vähintään 25-vuotiaista töissä kävi jo 63 prosenttia. (Tilastokeskus 2013.) Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaiseman tutkimuksen mukaan maksuvaikeuksissa olevat nuoret olivat aloittaneet työnteon jo nuorena. Opiskelijoiden alkaessa työmäärä pysyi yhtä suurena tai lisääntyi. Ylimääräinen palkkaraha kului omiin henkilökohtaisiin menoihin ja vapaa-ajan viettoon. Nuoret saivat rahaa käyttöönsä hyvin aikaisin, minkä vuoksi kuluttamisenmakuun oli päästy jo nuoresta pitäen. (Lehtinen ym. 113–114.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2010 julkaisemasta opiskelijatutkimuksesta selviää opiskelijoiden menojen kuukaudessa olevan keskimäärin 847 euroa. Nuorten 18–24-vuotiaiden opiskelijoiden menot olivat hieman vähemmän kuin sitä vanhempien. Korkeakouluopiskelijoiden menoista lähes puolet kului asumiskustannusten kattamiseen. Ruokamenot kattoivat 24 prosenttia kokonaismenoista. Nuorten opiskelijoiden ruokamenot saattoivat olla jopa puolet pienemmät ver-

rattuna vanhempiin opiskelijoihin. Harrastuksiin, vapaa-aikaan ja juhlimiseen kului 8 prosenttia kokonaismenoista. Vaatteisiin ja hygieniaan kului 7 prosenttia, matkustusmenoihin 6 prosenttia, puhelinmenoihin ja tietotekniikkaan meni 4 prosenttia ja terveystalvelut, lääkkeet, vakuutukset sekä koulutarvikkeet olivat yhden prosentin suuruinen menoerä. (Saarenmaa, Saari & Virtanen 2010, 39–41.)

2.2 Ostokäyttäytyminen maksuhäiriömerkintöjen taustalla

Ostokäyttäytymiseen liittyvät vahvasti vallitsevat trendit, uusi tekniikka ja brändit, millä houkuttellaan asiakkaita ostamaan tuotteita ja palveluita, jotka eivät välttämättä olisi erityisen pakollisia, tai joihin asiakkaalla ei itse asiassa olisi edes rahaa. Mainoksilla luodaan illuusio onnellisemmasta elämästä markkinoitavan asian kautta. Halpamerkit ja luksusmerkit kilpailevat asiakkaista lupaillessaan vastinetta rahoille. Halvan brändin tuote ei usein houkuttele sen antaman imagon vuoksi. Nuorilla kuluttajilla ostokäyttäytymiseen vaikuttaa voimakkaasti ympäristön sosiaalinen paine, jonka taustalla vaikuttaa ajatus siitä, mitä muut ajattelevat. (Havia, Lappalainen & Rinta-Loppi 2014, 53.)

Verkko-ostokset ovat suosittuja nuorten aikuisten keskuudessa. Niillä on myös selvä yhteys maksuhäiriömerkintöjen saamiseen. Ostosten tekeminen on nopeaa ja vaivatonta, eikä ostoksia tarvitse aina maksaa heti. Maksuaika vaihtelee yrityksittäin. Toinen yleinen nuorten aikuisten tapa tehdä ostoksia on heräteostokset. Ostaminen on impulsiivista. Tuotteen tai palvelun todellista tarvetta ei mietitä loppuun asti. (Majamaa 2016.) Asiakastiedon vuonna 2012 tekemän tutkimuksen mukaan nuoret ja opiskelijat ostavat verkkokaupoista eniten heräteostoksia. Suurin osa nuorten saamista velkomustuomioista johtuu tili- ja kertaluotoista, verkkokauppaostoista, puhelinkuluista, ja vuokratästeistä. (HS 2012.)

2.3 Kulutusluotot nuorten keskuudessa

Luoton nostaminen on arkipäivää sekä yritysten että yksityisten henkilöiden kohdalla. Puhutaan luottoyhteiskunnasta, joka tarkoittaa, että vallitseva markkinatalous

pyörii monelta osin luoton kautta. Pääosin luoton nosto tapahtuu virallisten luotonantajien kautta, ja luoton maksamiseen liittyy eriasteisia korkoja. Luoton nostanut joutuu tällöin velkasuhteeseen luotonantajan kanssa. (Koulu & Lindfors 2010, 3.)

Kulutusluotot ovat kuluttamiseen tarkoitettuja vakuudellisia tai vakuudettomia luottoja, jotka usein siirrettään kertamaksuna lainanhakijan pankkitilille. Kulutusluottoihin sisältyvät myös luottokortit, joissa maksuvara on etukäteen määritelty tiettyyn summaan saakka. Myös osamaksukauppa on kulutusluotto, jossa tuotteen omistusoikeus siirtyy ostajalle, kun ostaja on maksanut kaikki maksuerät myyjälle. Kulutusluottoja nostetaan tavaroiden tai palveluiden ostamista varten. Tyypillisiä kulutuskohteita ovat autot, kodinhankinnat ja lomamatkat. Maksuaika luotoilla on lyhyehkö, muutamasta viikosta muutamiin vuosiin. Kulutusluottoja voi saada pankeista, rahoitusyhtiöiltä, luottokorttiyhtiöiltä, matkanjärjestäjiltä, yksittäisistä kaupoista sekä postimyyntikaupoista. (Etu Oy 2016.)

Helppo lainansaaminen on yksi merkittävä syy nuorten aikuisten velkaantumiseen. Luottoja ottavat erityisesti 18–24-vuotiaat nuoret, jotka ovat aloittaneet vasta itsenäisen elämän ja taloudenhallinnan. Luottoa otettaessa ei usein mietitä, onko takaisinmaksuun varaa. Jos vanhoja luottoja kuitataan uudella suuremmalla luotolla, voi edessä olla vaikea velkaantuminen. Vuoden 2013 kesällä tuli voimaan pikavippiuudistus pienlainan korkokatosta, mikä on hieman vähentänyt nuorten keskuudessa lainojen nostamista. (Majamaa 2016.) Lakimuutoksen myötä myös luotonantajan velvollisuus on arvioida luotonhakijan luottokelpoisuus tarkemmin, ennen lainan myöntämistä. Arvioinnissa hakijan tulee täyttää luottosopimukseen sisältyvät velvoitteet. Arviointi tehdään hakijan taloudellisen tilanteen perusteella. (Kuluttajansuojalaki 7:14 §.)

Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaiseman tutkimuksen mukaan suurin osa nuorista suhtautuu kulutusluottoihin kielteisesti. Luoton takaisinmaksu oli koettu vaikeaksi, mutta oli ymmärretty, että luoton lyhentäminen on tärkeää. Monet nuoret pyrkivät välttämään kulutusluottojen nostamista, mikäli mahdollista. Osa nuorista oli nostanut kulutusluottoja, vaikkei siihen olisi ollut tarvetta eikä varaa. Syynä luoton nostoon oli ollut niiden helppo saatavuus. Nuoret olivat nostaneet korkeakorkoisia vakuudettomia luottoja käyttöönsä. Maksuvaikeuksia ilmetessä oli pys-

tytty nostamaan lisää luottoa, koska maksuhäiriömerkintöjä ei vielä ollut tullut.
(Lehtinen & Remes 2005, 111–112, 114.)

3 NUORI LAIMINLYÖ MAKSUN

Nuoret maksavat maksut pääsääntöisesti hyvin. Maksuhäiriömerkintöjen kasvu kertoo kuitenkin, että nuorten maksumoraalissa on puutteita. Maksamattomat puhelinlaskut ovat yleisiä. (Lehtinen ym. 107.) Intrum Justitian tekemän tutkimuksen mukaan, nuoret aikuiset maksavat maksut useammin myöhässä, verrattuna muihin ikäryhmiin. Heistä 72 prosenttia maksaa maksun eräpäivään mennessä. Keskimäärin luku on 85 prosenttia kaikkien ikäryhmien keskuudessa. (Intrum 2014.)

On hyvin yleistä, että maksua ei makseta maksuajan puitteissa. Taustalla on väliaikainen tai pidempiaikainen heikko taloudellinen tilanne, haluttomuus maksaa tai inhimillinen unohdus maksaa maksu ajoissa. Perintätoimistot ovat tekemisissä paljolti maksuhaluttomien henkilöiden kanssa, jotka viivyttelevät maksun maksamisen kanssa monenlaisiin syihin vedoten. Perintä sisältää kaikki ne toimet, joiden avulla maksun suoritus saadaan asiakkaalta. Tähän kuuluu myös tarvittaessa oikeudelliset perintätoimet. Perintätoimiston nuoret asiakkaat ovat usein varsin ymmärtämättömiä talousasioista ja huolimattoman taloudenhallinnan seurauksista. Viivästyskoron, maksuhäiriömerkinnän ja ulosoton merkitys on monille vieras. Nuorten velkaantuminen ja maksuhäiriömerkinnät voisivat vähentyä, jos nuoret pyrkisivät maksamaan maksut aina eräpäivään mennessä. Kertyneet maksut kasvavine korkokuluineen voivat yhteenlaskettuna muodostaa suuren summan, joka on vaikeampi saada maksetuksi pois. (Kiviaho 2005, 116–117.)

3.1 Maksumuistutus ja maksuvaatimus

Maksamatta jätetyn saatavan maksumuistutus tehdään tavallisesti 14 päivän kulluttua eräpäivästä. Velkoja lähettää ensimmäisen maksumuistutuksen kirjallisena. Mikäli maksua ei siltikään makseta, usein velkoja lähettää vielä toisen maksumuistutuksen. Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa suoritettu maksu säästää

kaikkien osapuolten aikaa ja kustannuksia, koska maksu kerryttää viivästyskor-koa ja maksumuistutuskuluja. (Rikalainen & Uitto 2008, 184.)

Maksuhäiriömerkinnän saaminen ei kaikissa tapauksissa edellytä, että maksu menee oikeuteen asti perittäväksi. Luottotietolain 14 §:n mukaan velkoja voi merkitä erääntyneen kulutusluottosopimuksen suoraan luottotietorekisteriin, jos maksu on vähintään 60 päivää erääntynyt alkuperäisestä eräpäivästä. Velkojan tulee kuitenkin lähettää kirjallinen maksumuistutus velalliselle, vähintään 21 päi-vää ennen tietojen eteenpäin luovutusta. Maksumuistutuksessa tulee olla mai-ninta luottotietojen menetyksestä, mikäli maksua ei makseta.

Perintälaissa on määritelty hyvä perintätapa, jolla pyritään saamaan erääntynyt maksu velalliselta vapaaehtoisesti. Perintälaki on yleislaki, jota ei sovelleta, mi-käli jossakin toisessa laissa on toisin määrätty. Perintälain voi syrjäyttää esimer-kiksi tilanne, jossa velkoja haluaa saatavan takaisin oikeuden kautta. Tällöin tilal-le tulee oikeudenkäymiskaari. Ulosottotilanteessa perintälain syrjäyttää ulosotto-kaari. Perintälaki suojaa velallista. Velkoja ei saa käyttää perinnässään hyvän perintätavan vastaisia toimenpiteitä velallisen vahingoksi. (Rikalainen ym. 2008, 184; PerintäL. 1999, 1–2 §.)

Maksumuistutusten jälkeen velkoja voi siirtää perittävän maksun perintätoimiston käsittelyyn. Perintätoimisto lähettää maksuvaatimuksen ja vaatii perintäkuluja, mikäli maksumuistutuksen lähettamisestä on kulunut 14 päivää. Velallisen olisi hyvä viimeistään tässä vaiheessa neuvotella velkojan kanssa, jos maksun mak-saminen ei onnistu maksuvaatimuksen mukaisesti. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

3.2 Haastehakemus

Maksun periminen etenee oikeuteen maksuvaatimuksen tai maksuvaatimusten lähettämisen jälkeen. Velkoja jättää kirjallisen haastehakemuksen tuomiois-tuimeen. Haastehakemus sisältää selkeästi kirjatun vaatimuksen, eli kanteen, sekä perustelut kanteelle. Maksamatta jätetyn maksun syntyminen ja erääntymi-nen on kirjattava kanteeseen. (Rikalainen ym. 2008, 222.)

Kanteen vireilletulon jälkeen, tuomioistuin tutkii, onko haastehakemus perusteen, puutteellinen vai riittävä. Jos haastehakemus on riittävä sellaisenaan oikeudenkäyntiin, tuomioistuin lähettää velalliselle haasteen, joka tarkoittaa ilmoitusta velallista vastaan nostetusta kanteesta. Velallisen tulee vastata kanteeseen määräajan puitteissa myöntäen tai kieltäen kanteen vaatimukset. (Rikalainen ym. 2008, 223.)

Velkomusasioissa on yleistä, että velkojan kanne etenee tuomioistuimen antamaan yksipuoliseen tuomioon. Tällöin velallinen on jättänyt vastaamatta haasteeseen oikeuden määräämällä tavalla. (Rikalainen ym. 2008, 224.) Maksuhäiriömerkintä on vielä vältettävissä, vaikka velallinen on saanut haastehakemuksen. Tällöin koko velka ja haastehakemuksen aiheuttamat oikeudenkäyntikulut on maksettava heti pois, ennen kuin tuomioistuin antaa tuomion. Maksuhäiriömerkintä tulee aina tuomion antamisen jälkeen. (Kuluttajaliitto 2016a.)

3.3 Ulosottoperintä

Ulosoton toimeenpano vaatii, että velkojalla on ulosottoperuste. Perusteena voi olla esimerkiksi tuomioistuimen antama tuomio riita- tai rikosasiassa. Maksamatta jääneet velat voidaan toimittaa ulosottoon tietyin ehdoin. Ulosottokaari määrää ulosottoon liittyvistä säädöksistä. Sen mukaan täytäntöönpantu ulosotto sisältää maksuvelvoitteen rahana tai tavarana, velvoitteen luovuttaa toisen omistukseen tai hallintaan kiinteää omaisuutta tai irtaimistoa sekä velvoitteen, kiellon tai sallimuksen tehdä jotakin. (UK 705/2007 1–2 §.)

Suoraan ulosottokelpoiset velat menevät ulosottoon ilman oikeuden käsittelyä ja tuomiota. Nämä velat ovat julkisoikeudellisia maksuja, kuten kunnan terveydenhuollon maksuja, päivähoitomaksuja, televisiolupamaksuja, sakkoja, veroja ja pakollisia liikennevakuutusmaksuja. (Kuluttajaliitto 2016a.) Kihlakunnanvoudit eli ulosottoviranomaiset hoitavat ulosoton. Kihlakunnanulosottomiehet ovat kihlakunnanvoudtien apuna ulosottotehtävissä. (Rikalainen ym. 2008, 246.)

Mikäli velallisella ei ole omaisuutta, jota voidaan ulosmitata maksun maksamiseksi, velkomisasia palautuu velkojalle, joka voi laittaa vireille uuden ulosottoha-

kemuksen. Varattomaksi todettu velallinen saa viimeistään tässä vaiheessa maksuhäiriömerkinnän, jos kyseessä on ollut suoraan ulosottokelpoinen velka eikä tuomioistuin ole antanut tuomiota velalliselle. (Kuluttajaliitto 2016a.) Mikäli velallisella jo on maksuhäiriömerkintä, ja ulosotto epäonnistuu varattomuuden vuoksi, saa velallinen uuden maksuhäiriömerkinnän luottotietoihinsa (Talous-Suomi 2015).

4 LUOTTOTIETOREKISTERI

Luottotietorekisterin tarkoituksena on rajoittaa velallisen lisävelkaantumista, sekä varoittaa luotonantajia henkilöistä, joilla on heikko maksukyky. Luottotiedot pitävät sisällään tietoja velallisen maksuhalukkuudesta ja maksukyvyistä. Tietoja kerätään tuomioistuimilta, veroviranomaisilta, perintötoimistoilta, luottokorttiyhtiöiltä, ulosottomiehiltä, rahoitusyhtiöiltä, kaupparekisteristä ja yrityksiltä. Aiemmin oli hyväksyttävää kerätä myös velallisen lähipiiriltä ja liikekumppaneilta. Luottotietoja on kerätty Suomessa jo sata vuotta. Luottojen määrän lisääntymisen myötä myös luottotietojen kerääminen yleistyi. Tekniikan kehittyminen helpotti suurten tietomäärien tallentamista ja käsittelyä. Nykyään luotonannon yhteydessä on hyvin tavanomaista tarkistaa henkilön luottotiedot rekisteristä. (Koulu & Lindfors 2013, 24.)

Suomessa oli vuoden 2015 lopussa 370 000 henkilöä luottotietorekisterissä. Kasvua edellisvuoteen oli noin yhden prosentin verran. Uusia henkilöitä merkittiin luottotietorekisteriin 39 000 kappaletta. Heillä ei ollut ennestään merkintöjä rekisterissä. Maksuhäiriömerkintöjä oli yhteensä 1,5 miljoonaa kappaletta. Merkintöjen määrässä ei ollut kasvua. Verkkokauppaostosten maksamatta jättämisestä johtuvat merkinnät kasvoivat selvästi. Kulutusluotot aiheuttivat eniten maksuhäiriömerkintöjä. (Asiakastieto 2016.) Suuri osa vuokranrästeistä johtuneista maksuhäiriömerkinnöistä kuuluu nuorille aikuisille. Erityisen suuri riskiryhmä vuokrien maksamatta jättämiseen ovat kotoa vasta muuttaneet nuoret. Kaiken kaikkiaan maksuhäiriömerkintöjä on eniten ikäluokassa 25–29-vuotiaat. (Asiakastieto 2013.)

4.1 Tallennettavat tiedot

Henkilöluottotietorekistereitä Suomessa pitävät Suomen Asiakastieto Oy sekä Bisnode Finland Oy. Myös perintötoimistoilla voi olla luottotietopalvelua toiminnassaan. Tällöin hekin vain välittävät yleensä Suomen Asiakastieto Oy:n rekiste-

rin tietoja asiakkailleen. (Rikalainen ym. 2008, 190.) Luottotietolain 527/2007 13 §:n mukaan luottotietorekisteriin saa henkilötietoina merkitä:

- 1) velkajärjestelytietoina ne tiedot, jotka on tallennettu myös velkajärjestelyrekisteriin;
- 2) viranomaisen antaman maksuhäiriön tiedot maksun laiminlyönnistä;
- 3) ulosoton tiedot sellaisesta ulosotosta, jossa on annettu estetodistus tai tieto pitkäaikaisesta ulosotosta;
- 4) velkojan ilmoittamina tietoina, tiedot kulutusluottomaksun laiminlyönnistä;
- 5) velallisen tunnustama tieto laaja-alaisesta maksuhäiriöstä;
- 6) kuulustietoina kuulutusrekisterissä olevat tiedot. Kuulutusrekisteri on oikeusrekisterikeskuksen pitämä rekisteri julkisista haasteista tiedon antoa ja velkojien edun valvontaa varten; (Laki julkisesta haasteesta 10 §).
- 7) suorituksen maksamistietoina tiedot maksun suorituksesta, minkä vuoksi 1–5 kohdassa mainittu maksuhäiriömerkintä on tullut. Maksun suorituksesta tulee olla luotettava todistus tai tieto;
- 8) luottokelpoisuuden osoittavat arviointitiedot.

Rekisteriin merkitty voi pyytää, että luottotietorekisteriin merkitään tieto maksuhäiriön synnystä, mikäli se on tullut takausvastuun tai vierasvelkapanttauksen vuoksi. Myös muita tarpeellisia tietoja maksuhäiriön synnystä voidaan rekisteriin merkitä. (Luottotietolaki 13 §.) Lisäselvitystieto maksuhäiriön taustalla olevasta asiasta voi lieventää maksuhäiriön haittavaikutuksia. Tieto maksun suorituksesta voi olla hyödyksi lainan, vuokra-asunnon tai vakuutuksen saamisessa, koska luottotietojen kysyjä näkee maksun kuittauksen, vaikka merkintä ei olisi vielä poistunut luottotiedoista. (Takuu-Säätiö 2016a.)

4.2 Tietojen säilytysaika

Luottotietorekisterin tiedot poistuvat laissa määrätyn määräajan jälkeen, riippuen kuitenkin maksuhäiriömerkinnän syystä sekä maksuhäiriömerkintöjen määrästä (Asiakastieto 2016a).

Ulosotossa todetun varattomuuden tai muun esteen vuoksi tiedot säilyvät 3 vuotta. Tietojen säilytysaika voi lyhentyä 2 vuoteen, jos rekisteröidyllä on vain yksi maksuhäiriömerkintä ja velan maksusta on olemassa tosite. Säilytysaika voi myös pidentyä 4 vuoteen, jos merkinnän aikana tulee uusia maksuhäiriömerkintöjä. Suppeassa ulosotossa todettu varattomuusmerkintä poistuu luottotiedoista velan maksamisen myötä. Pitkäaikaisessa ulosotossa merkintä poistuu, kun ulosotto on ilmoitettu päättyneeksi. (Asiakastieto 2016a.)

Velkojan ilmoittaman kulutusluottosopimuksen aiheuttama merkintä poistuu 2 vuoden kuluttua. Myös velallisen itsensä tunnustama maksuhäiriö poistuu 2 vuoden jälkeen. (Luottotietolaki 18 §.)

Tuomioistuimen antama riidaton velkomustuomio ja yksipuolinen tuomio poistuvat viimeistään 3 vuoden kuluttua. Aika lyhenee 2 vuoteen, jos luottotiedoissa ei ole muita merkintä ja maksu todistetaan maksetuksi. Aika pitenee 4 vuoteen uuden maksuhäiriömerkinnän myötä. (Kuluttajaliitto 2016b.)

Kuulutustiedot poistuvat kuukauden kuluttua luottotiedoista niiden poistuttua ensin viranomaisen rekisteristä. (Luottotietolaki 18 §.)

4.3 Tietojen luovutus

Henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää pelkästään luoton myöntämiseen ja luoton valvontaan. Lisäksi luottotietoja saa luovuttaa ja käyttää lain määräämään viranomaisen tiedonsaantioikeuteen luottotiedoista tai muuhun, joka laissa on erikseen säädetty. Tietoja saa hakea yrityksen vastuuhenkilön luottotietojen tarkastamiseen, kun viranomainen myöntää tukea yritystoimintaan; perinnän suunnitteluun; takauksen ja vierasvelkapantti myöntämistä varten; vuokrasopimuksen

tekemistä varten; sopimusehtojen määrittelemistä varten, kun kyseessä on sopimus, jonka laatimisesta ei lain mukaan voi kieltäytyä; luotto- ja vakuutuslaitokselle rekisteröidyn pyynnöstä annettavaa selvitystä varten; työnhakijan tai työntekijän arviointia varten, sillä tavalla kuin siitä on muualla laissa säädetty; yrityksen vastuuhenkilön valitsemiseen sekä arvioitaessa yrityksen sekä yrityksen vastuuhenkilön taitoa vastata sitoumuksistaan sopimusosapuolena; tieteellistä tutkimusta sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävää varten, kuitenkin huomioon ottaen henkilötietolain säännökset. (Luottotietolaki 19 §.)

4.4 Velan vanhentuminen

Luottotietolakia uudistettiin 1.4.2010, minkä seurauksena ulosotosta tulleiden maksuhäiriömerkintöjen tallennuskäytäntö muuttui. Useimmat velat vanhenevat lopullisesti keskimäärin 15 vuodessa velkomistuumion antamisesta. Velan lopullisen vanhentumisen myötä myös maksuhäiriömerkintä vanhentuu ja se poistetaan luottotietorekisteristä. Tieto vanhentuneesta velasta tulee ulosottomieheltä, jonka pyynnöstä merkintä poistetaan. Myös velallinen voi todistaa velan vanhentumisen ja näin pyytää itse merkinnän poistamista. (Asiakastieto 2016b.) Velan vanhentuminen koskee ainoastaan rahallista velkaa ja muita mahdollisia velvoitteita, kuten tavaran luovuttamista. Vanhentuminen ei koske sakkoa tai muuta rikosoikeudellista seuraamusta, lapsen elatusmaksua, julkisista varoista annettua etuutta, veroa eikä muuta maksua, joka voidaan periä ulosotossa ilman tuomioistuimen tuomiota. (VanhentumisL 2003, 1 §.) Velallisen ei tarvitse maksaa vanhentunutta velkaa, vaan se on lopullisesti kuitattu pois. Velkoja ei voi periä velkaa enää vanhentumisen jälkeen. (VanhentumisL 2003, 14 §).

Velan vanhenemisen perusteena on aika. Ensimmäinen vaihtoehto velan vanhentumiselle on se, että velka on jätetty maksamatta ja velkoja ei ole perinyt velkaa takaisin eikä muistuttanut velallista kohtuullisessa ajassa velan maksamisvelvollisuudesta. Toinen vaihtoehto on, että velka vanhentuu, koska tuomion tai ulosottooperusteen antamisesta on kulunut tarpeeksi pitkä aika. Vanhentumisen aikaraja on laissa määritelty eikä vanhentumiseen tarvita erillistä viranomaisen

päätöstä. Laki velan vanhentumisesta on toissijainen yleislaki, jota sovelletaan aina, ellei toisessa laissa ole muuta säädetty. (Pönkä & Willmann 2004, 152.)

Yleinen velan vanhentumisaika on kolme vuotta, mikä tarkoittaa, että velka vanhenee tässä ajassa, jos velkaa ei missään vaiheessa katkaista. Vanhentuminen alkaa ennakkoon määrätystä eräpäivästä. Kun eräpäivää ei ole ennalta sovittu, vanhentuminen alkaa, kun myyjä luovuttaa kauppatavaran tai suorituksen ostajalle. Tähän sovelletaan velvoiteoikeutta, jonka yleisen periaatteen mukaan maksu voidaan vaatia heti luovutuksen tai suorituksen jälkeen. Tällainen tilanne on yleinen käteiskaupassa. (VanhentumisL 2003, 5–6 §; Pönkä ym. 2004, 158.) Velan vanhentuminen katkeaa velan osapuolten sopiessa maksujärjestelystä, vakuudesta tai muusta muutoksesta. Vanhentuminen katkeaa myös, jos velallinen maksaa velkaa pois tai velkoja muistuttaa velallista velan maksamisesta. Oikeuden kautta tapahtuva velan vanhentumisen katkeaminen johtuu velkojan kanteesta, ulosottoasian vireille panemisesta tai velan huomioon ottamisesta ulosottomenettelyssä. Vanhentumisen katkaisemisesta alkaa kulua uusi samanmittainen vanhentumisaika. Katkaisemisella voidaan merkittävästi pidentää perimisaikaa, jotta velkoja saisi maksun velasta. (VanhentumisL 2003, 10–13 §.)

5 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN HAITTAVAIKUTUKSET

5.1 Luotot, lainat ja pankkipalvelut

Jo olemassa olevia pankkikortteja tai lainoja ei pureta maksuhäiriömerkinnän vuoksi. Ehtona on kuitenkin laskujen maksu ajallaan. Uuden luoton saaminen on vaikeaa, mutta kattavat vakuudet tai takaajat voivat edesauttaa pienen luoton myöntämisessä. Uuden pankkitilin avaaminen on lähes mahdotonta, koska pankit voivat kieltäytyä ottamasta vastaan maksuhäiriöistä asiakasta ilman perusteita. (Takuu-Säätiö 2016b.) Luottokortteja ei juurikaan myönnetä eikä usein edes reaaliaikaisia maksukortteja, kuten Visa Electronia (Kuluttajaliitto 2016b).

5.2 Vakuutukset

Vakuutusyhtiöillä on oikeus kieltäytyä antamasta vapaaehtoista vakuutusta maksuhäiriöiselle. Vakuutusyhtiön tulee arvioida asiakkaan maksukyky. Useat maksuhäiriöt haittaavat vakuutuksen saamista. Vähäinen ja pieni maksuhäiriö ei aina ole este vakuutuksen saamiseksi. Kielteinen päätös vakuutuksen saamiseksi on perusteltava asiakkaalle. Pakollinen liikennevakuutus on mahdollista saada, mutta vaatimuksena voi olla vakuutusmaksujen maksu ennakkoon pidemmältä ajaväliltä. (Takuu-Säätiö 2016b.)

5.3 Puhelin- ja nettiliittymät

Matkapuhelinoperaattorit eivät avaa uutta liittymää maksuhäiriöiselle ilman vakuuden tai ennakkomaksun maksamista. Ainoastaan Pre-paid-liittymän avaaminen onnistuu ilman lisäkuluja. (Kuluttajaliitto 2016b.)

5.4 Vuokra-asuminen

Vuokra-asunnon saaminen hankaloituu huomattavasti maksuhäiriön myötä. Vuokranantajilla on oikeus tarkistaa vuokralaisen luottotiedot itse tai pyytää luottotietoselvitystä vuokralaiselta. Vuokramaksujen maksamatta jättämisestä tullut maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa eniten asunnon saamista. Vuokra-asunnon saaminen on helpompaa, jos luottotiedoissa on tieto, että vanhat vuokramaksut on maksettu pois. Asunnon saaminen luottotiedottomana ei ole mahdotonta, mutta vaatimuksena voi olla vuokrien etukäteen maksu usealta tulevalta kuukaudelta tai normaalia suurempi takuuvuokra. Kaupungin omistamista vuokra-asunnoista saattaa olla helpompi saada asunto kuin yksityisen omistamasta taloyhtiöstä, koska monet yksityiset vuokranantajat vaativat kotivakuutusta, jonka saaminen luottotiedottomana on harvinaista. Nykyistä vuokra-asuntoa ei irtisano- ta, mikäli asukas saa maksuhäiriömerkinnän, mutta maksaa vuokrat kuitenkin ajallaan. (Takuu-Säätiö 2016b.)

5.5 Opiskelu ja työllistyminen

Opintolaina on valtion takaama laina opiskelijoille, mikä on vapaaehtoisesti nostettavissa opintotuen lisäksi. Laina myönnetään myös niille opiskelijoille, joilla ei ole oikeutta nostaa opintorahaa heidän vanhempiensa korkeiden tulojen vuoksi. Opintorahaa nostava korkeakouluopiskelija saa lainan takauksen ilman, että sitä pitää erikseen hakea. Opiskelijalle jolla on maksuhäiriömerkintä, ei pääsääntöisesti myönnetä valtioneuvoston opintolainalle. Jos maksuhäiriömerkintään johtanut velka on maksettu tai se on hyvin vähäinen ja maksuhäiriömerkinnästä on kulunut jo pitkä aika, voidaan valtioneuvoston lainalle myöntää tapauskohtaisesti harkiten. (Opintotukilaki 1:5 §.)

Työnantajalla on lain mukaan oikeus tarkastaa luottotiedot valittaessa henkilöä työhön, joka vaatii taloudellista vastuuta työnantajan omaisuudesta tai korkeaa luottamusta. Olemassa olevaa työsopimusta ei voida purkaa maksuhäiriömerkinnän takia, mutta merkintä voi olla este edetä taloudellista vastuuta vaativaan tehtävään. (Takuu-Säätiö 2016b.)

6 TALOUS- JA VELKANEUVONTA OPISKELIJOIDEN APUNA

Kunnilla on lain määräämä velvollisuus järjestää kunnassaan talous- ja velkaneuvontapalvelua. Velkaneuvontapalvelua on tarjolla yli 120 toimipisteessä ympäri maan. Vuosittainen asiakasmäärä on yli 30 000 henkilöä. Yksityishenkilöille suunnatun palvelun tarkoituksena on estää lisävelkaantuminen. Velkaneuvonnasta saatu velkajärjestely on vapaaehtoinen, jotta velkajärjestelyn ei tarvitsisi mennä tuomioistuimeen saakka. Vapaaehtoisesti sovittu velkajärjestely säästää kaikkien osapuolten kustannuksia. (Koulu ym. 2010, 31–32.) Neuvontapalvelu tarjoaa maksuttomasti tietoa ja keskusteluapua talouden järjestelyyn ja velkojen maksuun. Neuvonnasta saa henkilökohtaista opastusta taloudenpitoon, joka sisältää ratkaisukeinoja talousongelmiin sekä avustusta vapaaehtoiseen sovintoon velkojien kanssa. Tarvittaessa velallinen voidaan neuvoa hakemaan oikeudellista apua. (Laki talous- ja velkaneuvonnasta 1 §.)

Velkaneuvonnassa käy asiakkaita nuorista 18-vuotiaista aina eläkeläisiin saakka, keski-ään ollessa 44 vuotta. Nuoria asiakkaita on suhteellisen vähän. Alle 24-vuotiaita asiakkaita on noin viisi prosenttia. Opiskelijoita velkaneuvonnassa käy muutaman prosentin verran. Nuorten alle 24-vuotiaiden suurimmat syyt velkaneuvontaan hakeutumiselle ovat maksamattomat laskut, kulutusluotot ja opintovelat. (Valkama 2010, 3–4.)

Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjassa julkaiseman artikkelin maksuvaikeuksissa olevilla nuorilla ei ole ollut tietämystä ennen velkaantumista, mitä tulisi tehdä talousongelmien kanssa ja mistä hakea apua. Talousvaikeuksien kanssa kamppailtiin pitkiäkin aikoja, koska ei tiedetty kuka osaisi neuvoa. Luottoa nostettaessa ei myöskään ymmärretty, mihin sopimusehtoihin samalla sitouduttiin. Useat artikkelin maksuvaikeuksissa olevat nuoret kokivat vaikeaksi kertoa vanhemmilleen talousongelmistaan. Maksuvaikeuksista pyrittiin selviämään itsenäisesti. (Lehtinen & Remes 2005, 115, 117.)

Nuoret saavat peruskoulussa jonkin verran opetusta taloudenhallinnasta. Suomen ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa on tarjolla vähän tai ei lainkaan kursseja, joissa käytäisiin läpi omaa taloutta ja taloudenhallintaan liittyviä tilanteita. It-

senäistyvät nuoret jäävät ilman kattavaa opetusta taloudenhallinnasta, juuri silloin kun he sitä tarvitsisivat eniten. Vastuun ottaminen omasta taloudesta voi olla monille ongelma, jos ei ole tietoa talouden hoitamisesta eikä lähipiiriä tukemassa uudessa elämänvaiheessa. (Peura-Kapanen 2014.)

6.1 Ratkaisukeinot velkaongelmiin

Kuvio 1. Ratkaisuja velkaongelmiin (Takuu-Säätiö 2016c)

Yllä olevassa kaaviossa on kerrottu pääpiirteittäin velkaongelman ratkaisukeinoista. Velkaneuvonta alkaa velallisen talous- ja tulotilanteen kartoittamisella. Säännöllisten ja ennustettavien tulojen avulla velallinen voi sitoutua velkaohjelmaan ja velan säännölliseen poismaksamiseen. Tällöin velkaneuvonnan avustuksella voidaan neuvotella uudet maksuohjelmat velkojien kanssa. Velallinen voi myös maksaa kaikki velat pois, nostamalla uuden lainan velkojen maksuun. Velallinen voi saada tietyin edellytyksin haettua velkojen maksuun sosiaalista luottoa tai Takuu-Säätiön lainaa. Velallisen taloudellinen tilanne ja tulot voivat olla heikot ja epävarmat, eikä hän voi sitoutua uusiin maksuohjelmiin. Vaihtoehtona voi olla tällöin velkojen periminen ja ulosotto. (Takuu-Säätiö 2016c.)

Maksuvaralaskelman avulla lasketaan velallisen maksukyvykkyys. Tämän laskelman avulla pyritään saamaan tietoa, mitkä ovat mahdollisuudet velkojen maksumiin. Yksinkertaistettuna laskuna tuloista vähennetään asumismenot, välttämättömät menot ja muut tarvittavat menot. Positiivinen luku kertoo maksuvarasta ja negatiivinen luku taas maksuvarattomuudesta. Maksukyvyyn voi laskea myös seuraamalla pidemmällä aikavälillä tulojen ja menojen muodostumista. Velkojat voivat laskea maksuvaralaskelmalla maksuvaran suuruutta neuvotellessaan uusista maksuohjelmista velallisen kanssa. (Takuu-Säätiö 2016c.)

Uuden maksuohjelman neuvottelu kannattaa, jos maksuvaikkeudet ovat väliaikaisia esimerkiksi äkillisten menojen tai laskujen kasaantumisen vuoksi. Velkoja voi suostua pidentämään maksuaikaa ja pienentämään maksueriä. Suurempien velkojen kanssa velkojat voivat suostua jopa usean vuoden maksuohjelmaan. Velkojilla on oikeus ottaa maksu maksuohjelman suunnittelusta. Maksuohjelman neuvottelu velkojien kanssa moneen kertaan uusiksi harvoin onnistuu. Tämän vuoksi maksukyky suhteessa velkoihin tulisi laskea jo etukäteen ennen neuvotteluiden aloittamista. Velkatilanteesta ja maksuohjelman laajuudesta riippuen velkoja voi vaatia ennen maksuohjelman aloittamista, että velallisen luottotietoihin kirjataan maksuhäiriömerkintä, jotta uutta velkaa ei syntyisi ohjelman aikana. (Maksu myöhässä 2016).

Talous- ja velkaneuvonnasta voi olla apua, kun joudutaan neuvottelemaan useiden velkojien kanssa, velkojien kanssa neuvottelu on haasteellista tai maksuohjelmasta neuvotellaan perintätoimiston kanssa. Maksuneuvottelut eivät hyödytä, jos velkoja on useita ja heikon maksukyvyyn vuoksi maksuaikataulu venyisi kohtuuttomasti kerryttäen samalla kuluja ja korkoja. (Takuu-Säätiö 2016c.)

6.2 Sosiaalinen luotto

Sosiaalinen luotto on lakisääteistä kuntien tarjoamaa sosiaalihuoltoon liittyvää luottoa. Kunnat voivat päättää sosiaalisen luoton antamisesta kuntalaisille. Luottoa voidaan myöntää vähävaraiselle henkilölle, joka ei voi saada muuta luottoa itselleen. Sosiaalisen luoton tarkoitus on ehkäistä velkakierteitä, taloudellista syr-

jäytymistä ja auttaa saajaa itsenäiseen suoriutumiseen. (Laki sosiaalisesta luotuksesta 1–2, 4 §.)

Sosiaalinen luotto eroaa muista luotoista sillä, että sen voi saada myös maksuhäiriöinen henkilö. Saajan tulee kuitenkin kyetä suoriutumaan luoton takaisinmaksusta maksuaikataulun puitteissa. Henkilön maksukyky lasketaan luottoa haettaessa. Luottoa myönnetään pakollisiin ja kohtuullisiin menoihin, kuten kodinkoneisiin, silmälaseihin, terveydenhuoltoon, lasten harrastuskuluihin tai työllistymistä varten tarvittaviin välineisiin. Luoton voi myös käyttää velkojen maksamiseen. Luottoa myönnetään muutamasta sadasta eurosta lähtien aina 10 000 euroon saakka, ylärajan ollessa useimmiten muutama tuhat euroa. Laina-aika on usein viisi vuotta ja korko on 12 kuukauden Euribor-viitekorko ilman lisäkuluja. (Takuu-Säätiö 2016d.) Suomessa noin kolmekymmentä kuntaa myöntää sosiaalista luottoa ja se kattaa noin 44 prosenttia Suomen väkiluvusta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016).

6.3 Takuu-Säätiön laina ja takaus

Takuu-Säätiön tarjoama laina eroaa hieman sosiaalisesta luotosta sillä, että sitä ei myönnetä velkojen yhdistämiseen ja poismaksamiseen. Joissain tapauksissa tietyn yksittäisen laskun maksaminen voi olla sallittua. Lainaa saa vain välttämättömiin kertahankintoihin, kuten kodinkoneisiin, auton korjaukseen tai takuuvuokran maksamiseen. Lainan määrä vaihtelee tilanteen mukaan muutamasta sadasta eurosta parin tuhanteen euroon asti. Takaisinmaksuohjelma räätälöidään maksukyvyn mukaan. Maksuaikaa on enimmillään kaksi vuotta ja lainasta maksetaan 4,5 %:n kiinteää korkoa ilman muita kuluja. (Takuu-Säätiö 2016e.)

Takuu-säätiön takaus on tarkoitettu pankkilainalle, joka käytetään velkojen yhdistämiseen ja poismaksamiseen. Takausta voi hakea, mikäli hakijalla on vaikeuksia saada nostettua pankkilainaa esimerkiksi maksuhäiriömerkinnän takia. Takauksen voi myös saada perinnässä tai ulosotossa oleviin velkoihin. Ehtona takaukselle on, että yllättävästä tilanteesta johtunut velkaantumistilanne on jo hallinnassa ja maksukykyä on riittävästi. Opiskelijoiden tulot ovat usein epäsäännölli-

set, joten takausta ei heille usein myönnetä ennen säännöllisiä tuloja ja pysyvää työpaikkaa. Takausta ei kuitenkaan saa, jos on mahdollista käyttää muita keinoja velkatilanteesta selviämiseen. (Takuu-Säätiö 2016f.)

7 TUTKIMUS KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUOPISEKELIJOIDEN LUOTTOTIEDOISTA JA LUOTTOTIETOTUNTEMUKSESTA

Tutkimuksen avulla halutaan selvittää maksuhäiriöiden määrä Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa sekä opiskelijoiden tietämystä luottotietojen menetyksestä, merkintäajoista ja vaikutuksista. Tutkimus suoritetaan sähköisenä verkkokyselynä. Tutkimuksen kautta Kajaanin ammattikorkeakoulu saa hyödyllistä tietoa opiskelijoiden maksuhäiriöistä, joilla voi olla vaikutusta opiskelijoiden etenemiseen opinnoissa, koska maksuhäiriöt haittaavat merkittävästi normaalia elämää. Hyvä luottotietotuntemus voi ehkäistä maksuhäiriömerkintöjen saamista, joten olisi tärkeää, että opiskelijoilla olisi riittävästi tietoa millaisissa tilanteissa maksuhäiriömerkinnän voi saada. Tieto merkinnän pysyvyydestä ja sen eri vaikutuksista elämään voi olla varoittavana muistutuksena välttää huoletonna taloudenhallintaa. Tutkimuksesta selviää, miten hyvin opiskelijat tietävät maksuhäiriöihin liittyvistä asioista.

7.1 Tutkimustyyppin valinta ja laadukkaan tutkimuksen mittarit

Kyselyn tutkimustyyppinä on kvantitatiivinen tutkimus eli määrällinen tutkimus, mikä tarkoittaa lukumääriä selvittäviä kysymyksiä sekä asioiden välisien riippuvuuksien tarkastelua. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavaa asiaa halutaan kuvata numeerisesti. Saatuja tuloksia voidaan esittää kuvioiden ja taulukoiden avulla. (Heikkilä 2004, 16.)

Tutkimuksen pätevyyttä mitataan validiteetilla. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää vastaukset tutkimusongelmiin eli tutkimus on räätälöitävä niin, että tiedetään tarkasti mitä tutkitaan ja mihin kysymyksiin halutaan saada vastaukset. Huolellisesti rajattu ja määritelty tutkimus on validi. Kyselytutkimuksessa mahdollisimman suuri vastausprosentti lisää tutkimuksen pätevyyttä. (Heikkilä 2004, 29.)

Objektiivisuus eli tutkimuksen puolueettomuus merkitsee tutkimustulosten riippumattomuutta tutkijasta. Puolueettomuutta mitattaessa on tärkeää, että tutkijan

omat mielipiteet tai asenteet eivät vaikuta tutkimukseen. Kysymykset eivät saa olla johdattelevia tai eri tavoin esitetty eri vastaajille. (Heikkilä 2004, 30.)

Maksuhäiriömerkinnät ovat monelle hyvin henkilökohtainen ja arka asia, joten kyselyyn vastanneiden yksityisyys on otettava huomioon jo kysymyksiä tehdessä. Kyselyä lähetettäessä tulee kertoa selvästi tutkimuksen syy ja käyttötarkoitus sekä tutkimuksen anonyymiys. Vastaajan tulee pystyä luottamaan, että henkilökohtaisia tietoja ei missään vaiheessa tule ilmi. Vastaukset voivat vääristyä ja kyselyn luotettavuus kärsiä, jos vastaaja ei uskalla paljastumisen pelossa vastata rehellisesti kysymyksiin. (Heikkilä 2004, 31.)

7.2 Kyselyn tekeminen

Tutkimuksen perusjoukko on kaikki Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat. Koko perusjoukon ottaminen mukaan tutkimukseen voisi tehdä tutkittavasta aineistosta todella laajan, joten kyselytutkimukseen otetaan mukaan vain ennalta valitut vuosikurssit ja opiskelulinjat. Huomioon on otettava myös vastausprosentin suuruus. Kysely lähetetään usealla sadalla opiskelijalle, koska ei voida odottaa täyttä vastausprosenttia.

Tiedonkeruumenetelmänä on survey-tutkimus eli aineiston hankintaan käytetään valmista kyselylomaketta, joka on samanlainen kaikille tutkimukseen osallistuneille. Survey-tutkimus on helppo ja nopea tapa kerätä haluttua tietoa suurelta otokselta. (Heikkilä 2004, 19.) Aineisto kerätään poikittaistutkimuksella, joka tarkoittaa, että kysely toteutetaan vain kerran kaikille osallistujille. Tutkimuksen tekemisen pohjana vaikuttaa tutustuminen aikaisemmin tehtyihin saman aiheen opinnäytetöihin. Kysely on tarkoitettu laatia niin, että se eroaa riittävästi muista saman tason tutkimuksista. Kysymysten asetteluun ja laatimiseen voidaan vertailun avulla löytää uusia erilaisia näkökulmia. (Vastamäki 2007, 126, 132.)

Kyselytutkimus on hyvin tavanomainen keino kerätä tutkittavaa aineistoa. Kyselyn muodollisuus vaihtelee kyselyn tarkoituksen mukaan. Kysymysten oikeaoppinen muotoilu on koko tutkimuksen perusta. Kysymykset tulee laatia niin, että niissä ei ole väärinymmärryksen mahdollisuutta. Tutkimuksen tulokset voivat

vääristyä paljon, jos osa kyselyyn vastanneista on ymmärtänyt kysymyksen tarkoituksen väärin. Huolellisesti laaditut kysymykset pohjautuvat suoraan tutkimuksen tavoitteisiin ja antavat vastaukset tutkimusongelmiin. Tällöin tutkimusongelmien kannalta merkityksettömät kysymykset eivät turhaan pidennä kyselylomaketta. (Valli 2007, 102–103.)

Kyselylomake on hyvä aloittaa taustamuuttujakysymyksillä. Näitä muuttujia ovat muun muassa ikä, sukupuoli, koulutusala ja vuosikurssi. Muuttujien avulla voidaan vertailla tutkittavaa asiaa esimerkiksi vertailemalla maksuhäiriömerkintöjen yleisyyttä ikäryhmittäin. Näiden alkukysymysten jälkeen kyselylomakkeeseen sijoitetaan kysymykset, jotka eivät ole suoraan henkilökohtaisia. Tässä opinnäytetyössä nämä kysymykset ovat niitä, jotka keräävät tietoa opiskelijoiden tietämyksestä maksuhäiriön synnystä kestoista ja oikeusvaikutuksista. Kyselyn loppuun sijoitetaan henkilökohtaiset kysymykset, jotka liittyvät vastaajan maksuhäiriömerkintöihin. Nämä kysymykset laaditaan niin, että niihin on helppo ja nopea vastata, koska vastaajan vastausinnostus on heikompaa kyselyn lopussa. (Valli 2007, 103.)

Kyselylomakkeen pituudella on merkitystä tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Liian pitkä lomake vie vastaajan motivaatiota ja kärsivällisyyttä, jolloin kysymyksiä ei välttämättä lueta tarkasti tai niihin vastataan nopeasti ja huolimattomasti. Vastaaja voi myös turhautuneena lopettaa liian pitkään kyselyyn vastaamisen. Lomakkeen pituus tulisi aina laatia tutkimuksen kohderyhmää ajatellen. Aikuisten vastaajien kohdalla lomakkeen maksimipituus on noin viisi sivua. Tutkimuksen aihe vaikuttaa myös kyselyn mielekkyyteen. Vastaajan oma kiinnostus aiheesta lisää vastaushalukkuutta. Kyselyä ei kuitenkaan voi tehdä vastaajien omien mielenkiinnonkohteiden mukaan, vaan siitä on pyrittävä tekemään mahdollisimman houkutteleva kaikille vastaajille. Houkuttelevuutta voidaan parantaa tekstin luetavuudella ja kyselyn selkeällä vastauspohjamallilla. (Valli 2007, 104–105.)

7.3 Aineiston hankinta ja käsittely

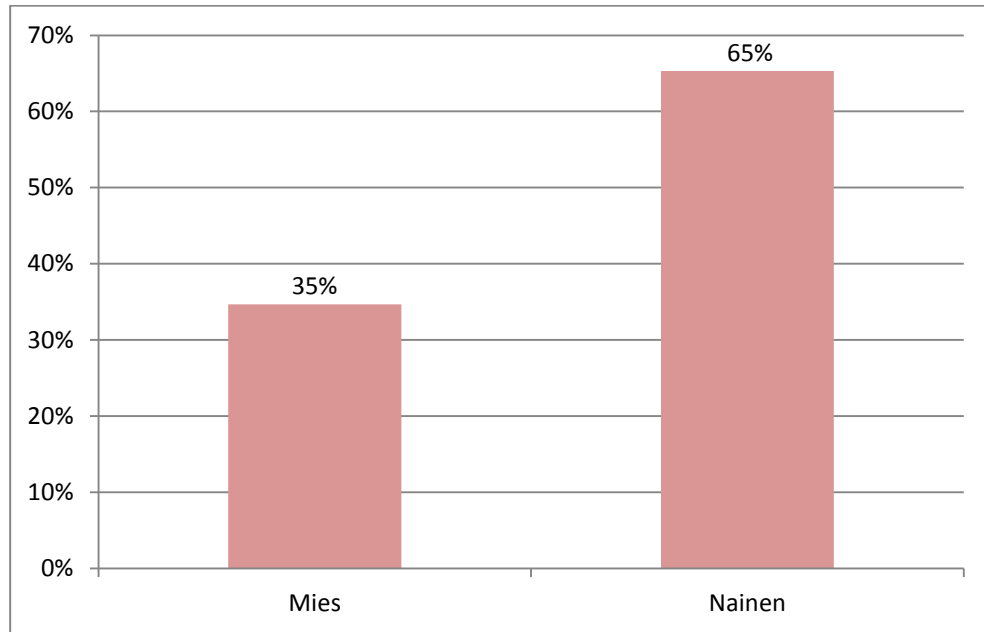
Kyselylomake laadittiin KyselyNetissä, joka tarjoaa verkkosivuillaan palvelua verkkokyselyn luomiseen. Kyselyn tekeminen ja julkaiseminen oli nopeaa ohjeistetun kyselysivuston avulla. Strukturoitu kysely lähetettiin koulun sähköpostin välityksellä 28.2.2016 kaikkien alojen ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssin opiskelijoille. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Tutkimukseen haluttiin saada mukaan kaikkien alojen opiskelijoita, jotta voitaisiin verrata onko tutkimustuloksissa eroa koulutusalojen suhteen. Kaikkien vuosikurssien mukaan ottaminen olisi voinut tehdä tutkittavan aineiston käsittelyn turhan laajaksi. Tutkimukseen valikoitui ainoastaan ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssin opiskelijat, jotta vastaajat olisivat mahdollisimman eri-ikäisiä ja eri opiskeluvaiheessa. Laajan ikäskalan ansiosta voitiin verrata vastauksia ikäryhmittäin.

Kyselylomakkeen kolme ensimmäistä kysymystä olivat taustamuuttujakysymyksiä, joissa kysyttiin sukupuolta, ikää ja koulutusala. Kysymykset 4 ja 5 käsittelivät ostokäyttäytymistä ja kulutusluottojen käyttämisen yleisyyttä. Kysymykset 6–10 liittyivät maksamattoman maksun seurauksiin ja ulosottoon. Kysymykset 11–13 koskivat maksuhäiriömerkinnän säilytysaikoja. Kysymykset 14–16 liittyivät maksuhäiriömerkinnän seurauksiin. Kysymykset 17 ja 18 liittyivät vastaajan mahdolliseen maksuhäiriömerkintään ja sen syyhyn. Loput kolme kysymystä koskivat kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelun käyttöä ja opiskelijoiden tietämystä sen tarjoamista eduista.

Kyselyyn saatiin hyväksytyjä kyselylomakkeita 121 oppilaalta. Näistä muodostui tutkittava aineisto. Saadut tulokset kirjattiin SPSS tilasto-ohjelmaan. Frekvenssitaulukoiden pohjalta tehtiin tilastografiikat Excel-tilastokolaskentaohjelmassa.

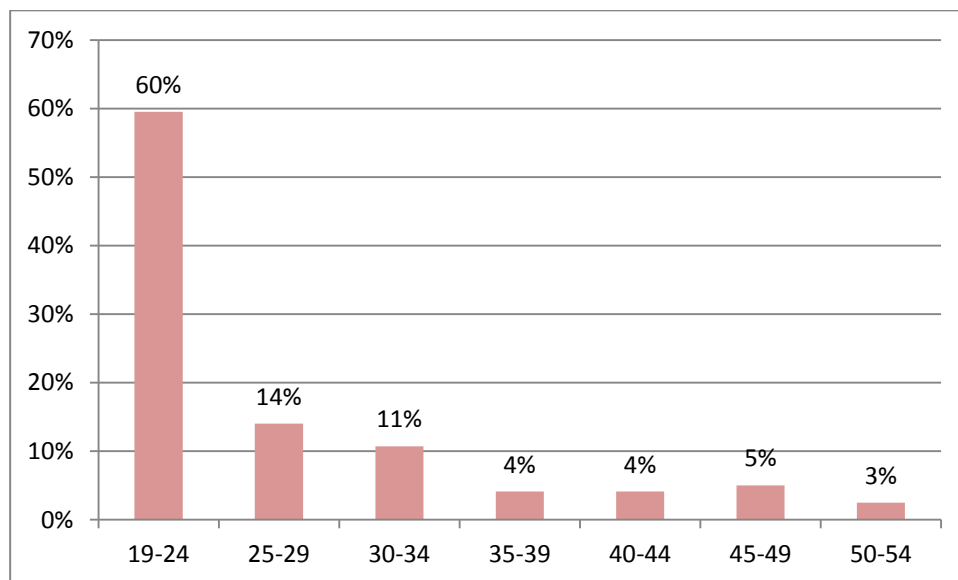

7.4 Tulosten analysointi

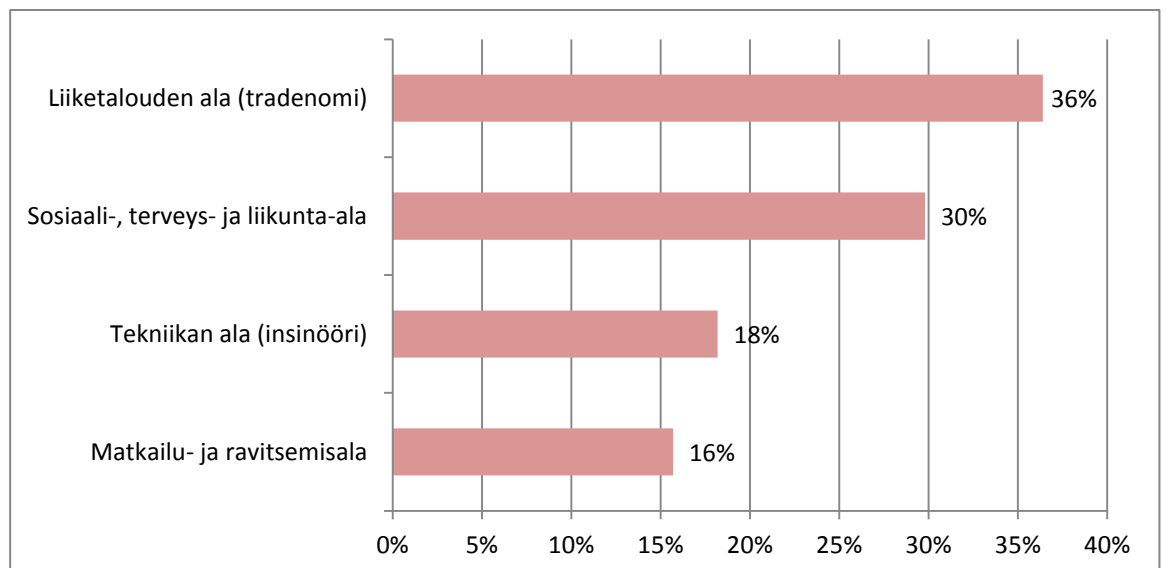
Kuvio 2. Vastaajien sukupuolet (n=121)

Ensimmäinen taustamuuttujakysymys koski vastaajien sukupuolta. 35 % vastaajista oli miehiä ja 65 %:n enemmistönä olivat naiset. Yllä olevasta kuviosta näkyy naisten ja miesten jakaantuminen vastaajien kesken.

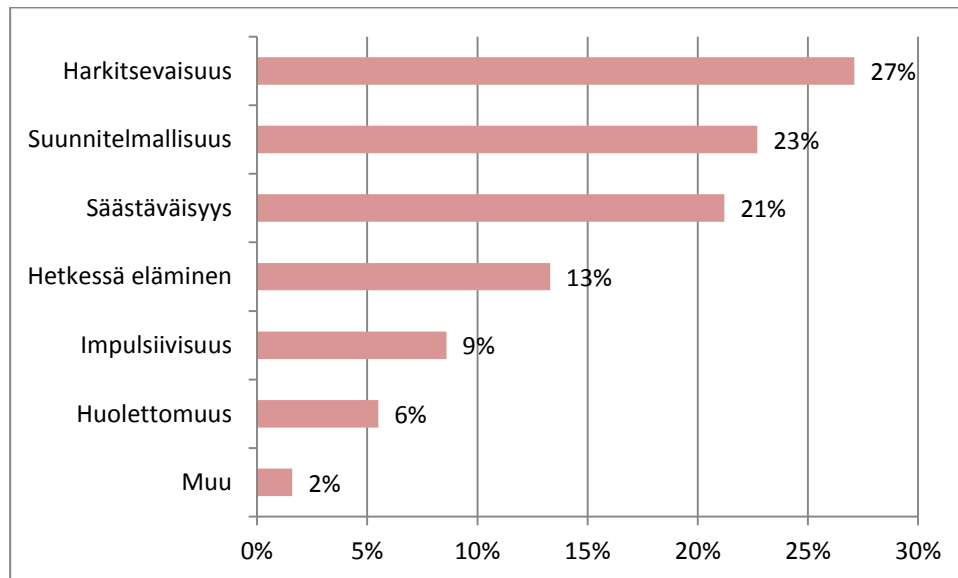
Kuvio 3. Vastaajien ikäjakauma (n=121)

Toisena taustamuuttujakysymyksenä oli vastaajien ikä. Kysymykseen vastattiin kirjoittamalla oma ikä numeroilla. Aineiston käsittelyvaiheessa vastaajat ryhmiteltiin ikäryhmittäin, jotta ikäjakauman esittäminen olisi graafisesti helpompaa. Vastaajista 60 % oli iältään 19–24-vuotiaita nuoria. Ikäjakauman sijoittuminen nuoriin opiskelijoihin oli odotettavissa, koska suurin osa Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoista on nuoria aikuisia. Toiseksi suurimpana ikäryhmänä olivat 25–29-vuotiaat opiskelijat, joita oli 14 % vastaajista. Kolmanneksi suurimpana ikäryhmänä olivat 30–34-vuotiaat, joita oli 11 % vastaajista. Seuraavat kaksi ryhmää, 35–39-vuotiaat sekä 40–44-vuotiaat, olivat molemmat 4 %:n suuruisia. Ikäryhmään 45–49-vuotiaat kuului 5 % vastaajista. Pienin vastaajaryhmä oli 50–54-vuotiaat, joita oli 3 % vastaajista. Vastaajien keski-ikä oli 26,6 vuotta, moodi 21 vuotta, mediaani 23 vuotta ja vaihteluvälin suuruus oli 34 vuotta.

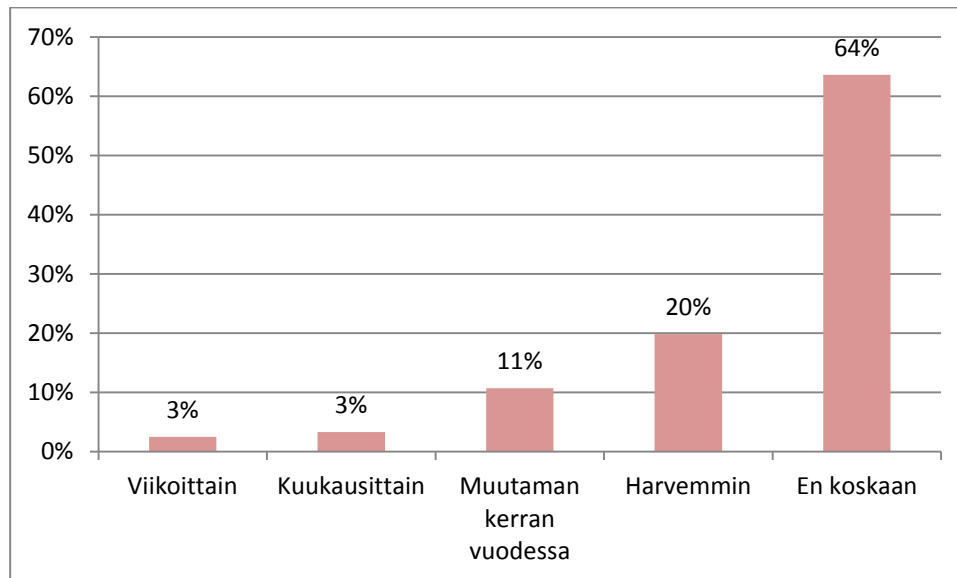
Kuvio 4. Vastaajien koulutusalat (n=121)

Kolmas taustamuuttujakysymys koski koulutusaloja. Enemmistö vastaajista opiskeli liiketalouden alalla tradenomiksi. Heitä oli 36 % vastaajista. Toisena suurena vastaajaryhmänä olivat sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat, joita oli 30 % vastaajista. Tekniikan alan insinöörejä oli 18 % vastaajista ja matkailu- ja ravitsemisalan opiskelijoita 16 %.

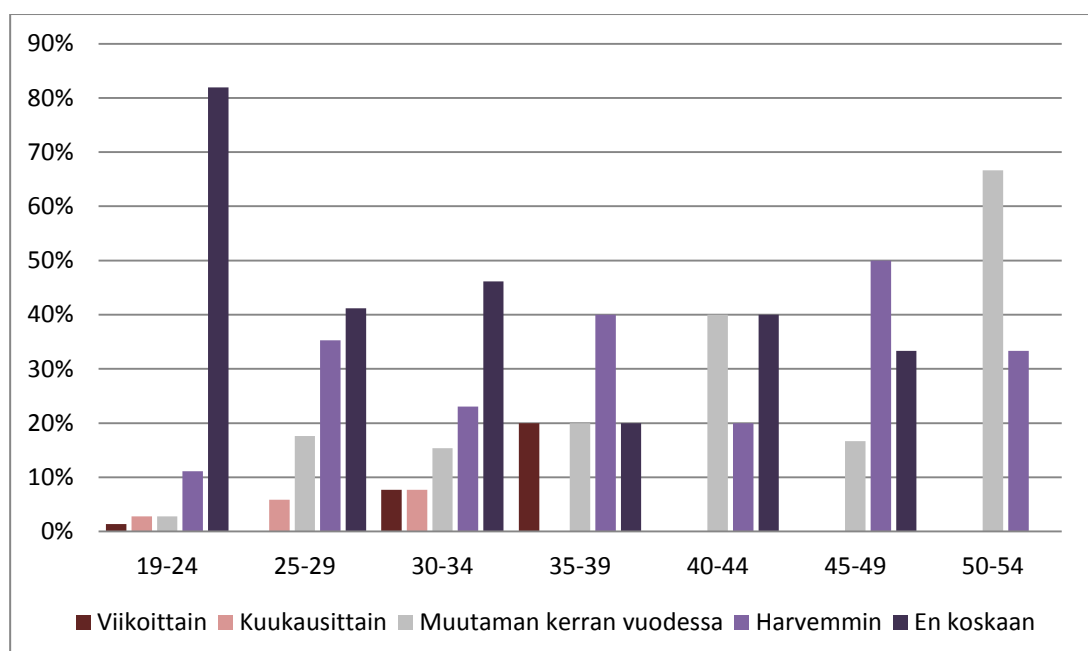
Kuvio 5. Mikä seuraavista sanoista kuvaa useimmiten sinun ostokäyttäytymistäsi? (n=121)

Yllä olevalla kysymyksellä haluttiin selvittää opiskelijoiden ostokäyttäytymistä, joka voi usein ennustaa maksuhäiriömerkinnän saamista. Impulsiivinen ja huoleton rahankäyttö ovat tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa viitattujen tutkimusten mukaan yksi syy maksuhäiriömerkinnän saamiseen. Enemmistön ostokäyttäytyminen näyttää olevan hallittua ja järkevää. 27 % vastaajista sanoo ostokäyttäytymisensä olevan harkitsevaista. Toiseksi eniten vastauksia sai suunnitelmallinen ostokäyttäytyminen, joka sai 23 % vastauksista. Säästäväinen ostokäyttäytyminen sai niukasti vähemmän, 21 % vastauksista. Hetkessä eläminen, impulsiivisuus ja huolettomuus saivat vähemmän vastauksia kuin edellä mainitut. Hetkessä eläminen sai 13 % vastauksista, impulsiivisuus 9 % vastauksista ja huolettomuus sai 6 % vastauksista. Vaihtoehtona oli myös valita muu ostokäyttäytymistä kuvaava sana. Vapaaseen kenttään vastaaja pystyi kirjoittamaan haluamansa sanan. Seuraavat kuvaukset saatiin vastauksina: vertailen tuotteita huolella, tarpeeseen ostaja ja tulojen mukaan eläminen. Vastauksista 2 % kuului muu-kohtaan.

Kuvio 6. Kuinka usein käytät kulutusluottoja ostosten maksamiseen? (n=121)

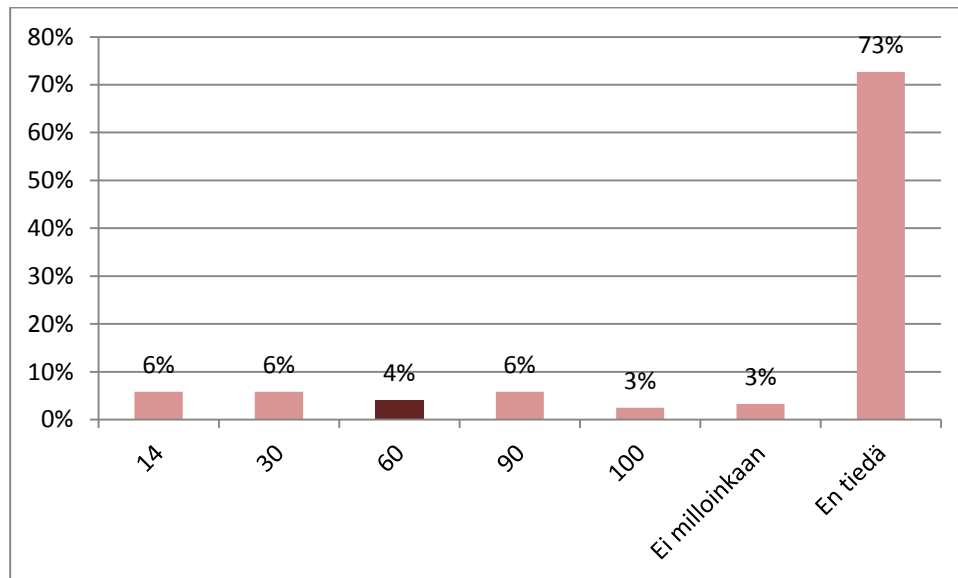
Kulutusluottojen runsaalla käytöllä on myös edellisen kysymyksen ostokäyttämisen tavoin vaikutusta maksuhäiriömerkinnän saamiseen. Teoriaosuuden nuorten kulutusluottoja koskevan aihealueen mukaan kulutusluotoilla on merkittävä vaikutus nuorten velkaantuneisuuteen ja luottotietojen menetykseen. Opiskelijoista 64 % vastasi, ettei käytä kulutusluottoja lainkaan ostosten maksamiseen. Viikoittain ja kuukausittain käyttäviä oli molempia 3 % vastaajista. Muutaman kerran vuodessa käyttäviä oli 11 % vastaajista. Harvemmin kuin muutaman kerran vuodessa käyttäviä oli 20 % vastaajista.

Kuvio 7. Kulutusluottojen käytön yleisyys ikäryhmittäin. (n=121)

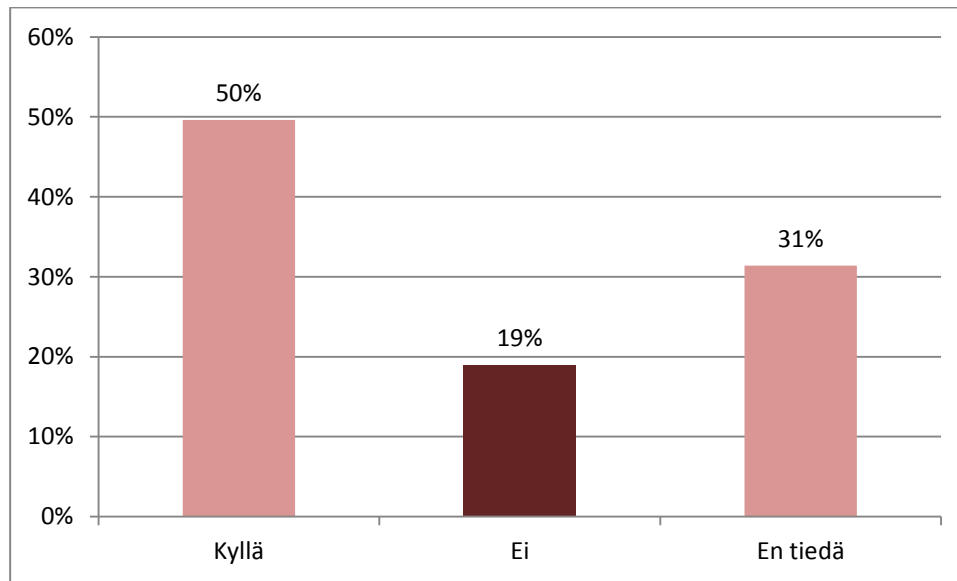
Teoriaosuuden 2. luvun mukaan suurin osa nuorista suhtautuu kulutusluottoihin kielteisesti. Kulutusluottojen käyttämistä pyritään välttämään, mikäli vain mahdollista. Osa nuorista nostaa kulutusluottoja, vaikkei takaisinmaksuun ole varaa. Ristiintaulukoinnilla haluttiin selvittää vastaajien ikäjakauma suhteessa kulutusluottojen käyttöön. Yllä olevassa grafiikassa näkyy, että nuoret iältään 19–24-vuotiaat eivät suurimmaksi osaksi käytä kulutusluottoja lainkaan, mikä sopii teoriaosuuden kanssa yhteen. 82 % nuorista ei käyttänyt kulutusluottoja koskaan ostosten maksamiseen. Viikoittain käyttäviä oli vain 1 % vastanneista. Ikäryhmässä 25–29-vuotiaat, 41 % ei käytä koskaan kulutusluottoja. Viikoittain käyttäviä ei ollut tässä ikäryhmässä. 30–34-vuotiaista 46 % ei käyttänyt kulutusluottoja koskaan ja 8 % käytti niitä viikoittain. Tätä vanhemmissa ikäryhmissä vastaajamäärät pienenivät huomattavasti, mutta voidaan nähdä, että kulutusluottoja käytettiin harvakseltaan myös vanhempana.

Tämän opinnäytetyön kolmannen luvun mukaan monelle nuorelle on epäselvää, miten helposti erääntyneet laskut viivästyskorkoineen voivat kasvattaa velkaa ja pahimmassa tapauksessa edesauttaa maksuhäiriömerkinnän saamista. Laskut olisi hyvä maksaa aina ajoissa. 6. kysymys liittyy tähän aihealueeseen. Kysymyksen avulla haluttiin saada selville, miten hyvin opiskelijat tietävät viivästyskoron kertymisestä. Vastaajien tuli vastata avoimeen kysymykseen, milloin maksamaton lasku alkaa kerryttää viivästyskorkoa. Oikea vastaus on eräpäivästä, joka on usein 14 päivää laskun lähettämisestä tai mikäli eräpäivää ei ole sovittu, niin 30 päivää laskun lähettämisestä. Opiskelijoiden vastauksia verrattiin näihin oikeisiin vastauksiin. 31 % eli suurin osa vastaajista tiesi oikean vastauksen, että viivästyskorko alkaa kertyä heti kun eräpäivä on ohitettu. 12 % vastasi 14 päivää, josta voidaan olettaa, että he tiesivät yleisen maksuajan olevan 14 päivää ja viivästyskoron alkavan kertyä tämän ajan jälkeen. 28 % oli jättänyt vastauskohdan tyhjäksi. 8 % oli vastannut, en tiedä. Loput 21 % vastauksista oli sekalaisia vastauksia, kuten 3 kuukauden jälkeen, 1 kuukauden jälkeen, muutaman viikon jälkeen eräpäivästä, viikon päästä, ei koskaan, 5 päivän päästä tai heti, josta voi päätellä, että vastaaja mahdollisesti tarkoittaa heti eräpäivän jälkeen tai heti laskun saapumisen jälkeen.

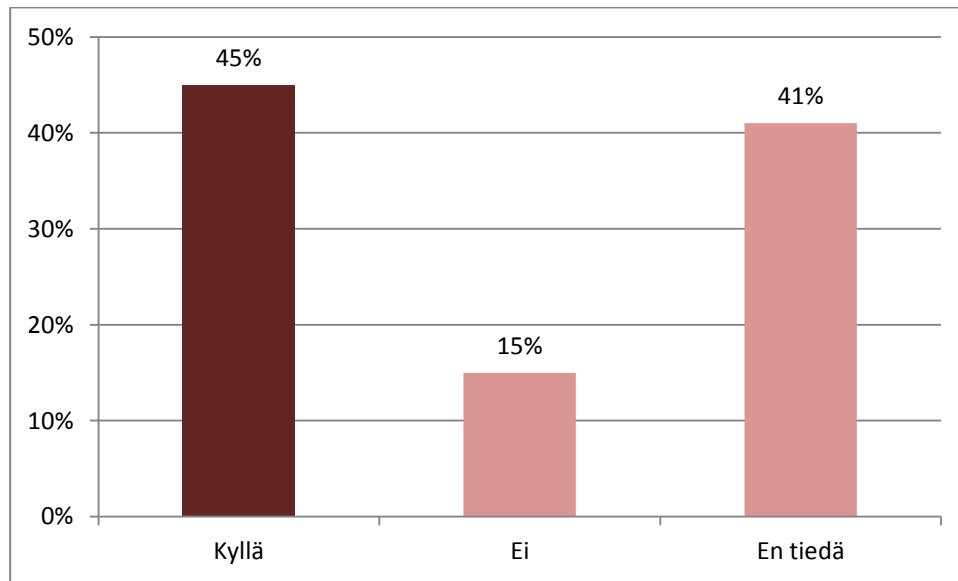
Kuvio 8. Monenko päivän kuluttua maksamaton kulutusluottolasku voi aiheuttaa suoraan maksuhäiriömerkinnän? (n=121)

Yllä oleva kysymys koskee kulutusluottolaskun maksamatta jättämistä ja siitä seuraavaa maksuhäiriömerkintää, jonka velkoja voi ilmoittaa suoraan luottotietorekisteriin, kun lasku on eräännytynyt 60 päivää. Grafiikasta näkyy oikea vastaus tummemmalla värillä. Oikein vastanneita oli 4 %. En tiedä -vastaus sai selkeän enemmistön 73 %:n vastaajamäärällä. Vastauksista voidaan nähdä, että kysymys on ollut opiskelijoille vaikea. Suurin osa opiskelijoista ei käyttänyt kulutusluottoja, joten monelle aihealue on voinut olla vieraampi. Ristiintaulukoinnilla haluttiin selvittää oikein vastanneiden koulutusalat. Tekniikan alan insinööreistä 9 % vastasi oikein ja liiketalouden alan tradenomeista 7 %.

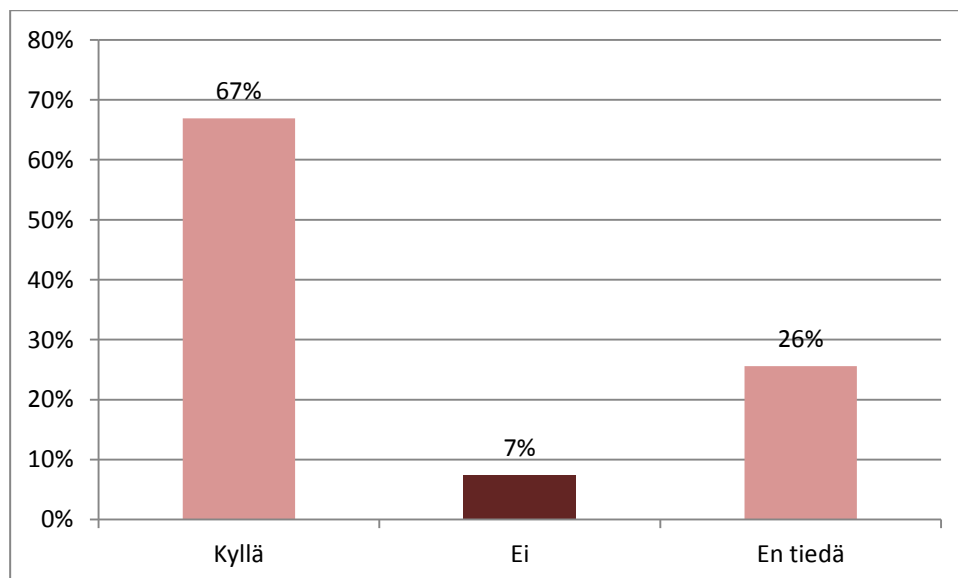
Kuvio 9. Maksamaton lasku menee oikeuteen perittäväksi. Velallinen saa ilmoituksen asiasta. Onko velalliselle tullut maksuhäiriömerkintä? (n=121)

Yllä oleva kysymys liittyy teoriaosuuden 3. luvun kohtaan, jossa käsitellään haastehakemusta. Maksamatta jätetty maksu etenee oikeuteen perittäväksi, kun velkoja tekee haastehakemuksen. Velallinen saa tiedon asiasta ja hän voi vielä välttää maksuhäiriömerkinnän ennen tuomion antamista maksamalla vaadittavat maksut. Oikein vastanneita oli 19 %, mikä on selvä vähemmistö. Puolet vastaajista luuli tietävänsä oikean vastauksen ja oli sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä on jo tullut. 31 % ei tiennyt vastausta tähän kysymykseen. Ristiintaulukoinnin avulla selviää, että tekniikan alan opiskelijoista oikein vastasi 32 %, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 17 % ja liiketalouden ja matkailualan opiskelijoista molemmista 16 %.

Kuvio 10. Maksamaton lasku voidaan periä suoraan ulosotossa ilman oikeudenkäyntiä. (n=121)

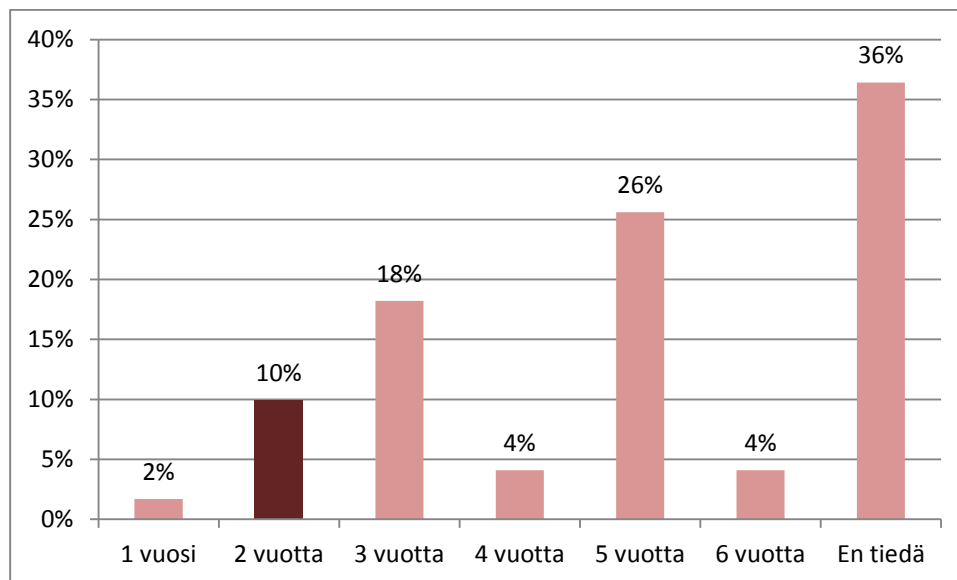
Tämä väittämä koskee ulosottoperintää, jota käsitellään 3. luvussa. Julkisoikeudelliset maksut voidaan periä suoraan ulosotossa ilman oikeudenkäyntiä. 45 % vastaajista tiesi oikean vastauksen, joka on kyllä. Lähes yhtä suuri osa, 41 % vastaajista, ei kuitenkaan tiennyt vastausta ja vastasi, en tiedä. Ei-vastauksia oli 15 %. Koulutusaloittain laskettuna oikeita vastauksia tuli eniten matkailualan opiskelijoilta. Heistä 58 % oli vastannut oikein. Liiketalouden alan opiskelijoista 52 % oli vastannut oikein, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 42 % ja tekniikan alan opiskelijoista 23 %.

Kuvio 11. Aiheuttaako ulosotto aina maksuhäiriömerkinnän? (n=121)

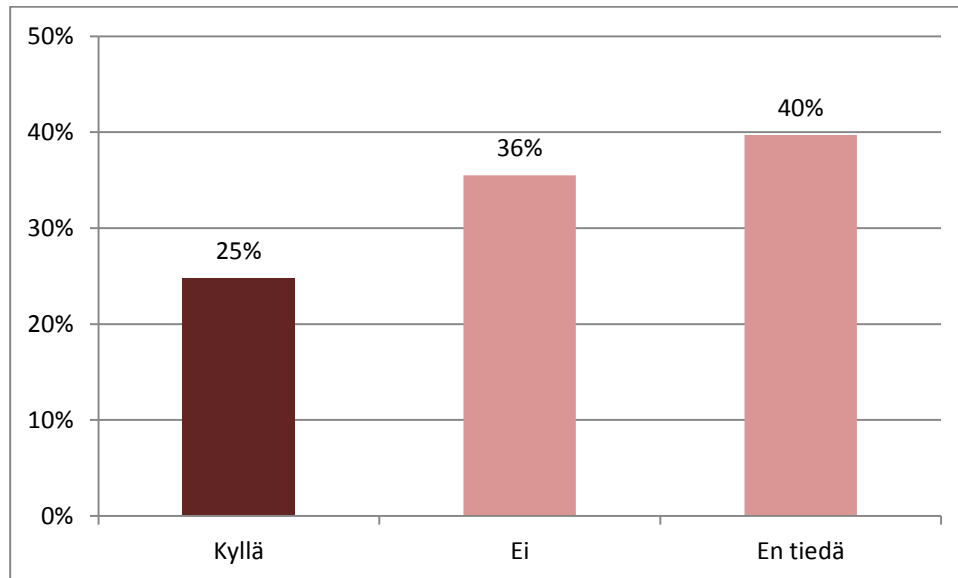
Ulosotto ei kaikissa tapauksissa aiheuta maksuhäiriömerkintää. Suoraan ulosotokelpoisen saatavan ulosmittaamiseen ei tarvita oikeuden tuomiota. Mikäli tällaisen saatavan ulosotto onnistuu, ei velallinen ole saanut maksuhäiriömerkintää. Merkintä tulee, jos ulosotto epäonnistuu. Kysymykseen aiheuttaako ulosotto aina maksuhäiriömerkinnän, oikein vastasi 7 % vastaajista. 67 % vastaajista oli sitä mieltä, että ulosotosta tulee maksuhäiriömerkintä. 26 % ei tiennyt vastausta. Suurin osa luuli tietävänsä oikean vastauksen, mutta ei ollut tarkemmin perillä ulosottoon liittyvistä seikoista. Tekniikan alan opiskelijoista oikein vastasi 18 %, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 8 %, matkailualan opiskelijoista 5 % ja liiketalouden alan opiskelijoista 2 %.

Kuvio 12. Montako vuotta maksamattomasta kulutusluottolaskusta saatu maksuhäiriömerkintä säilyy luottotiedoissa? (n=121)

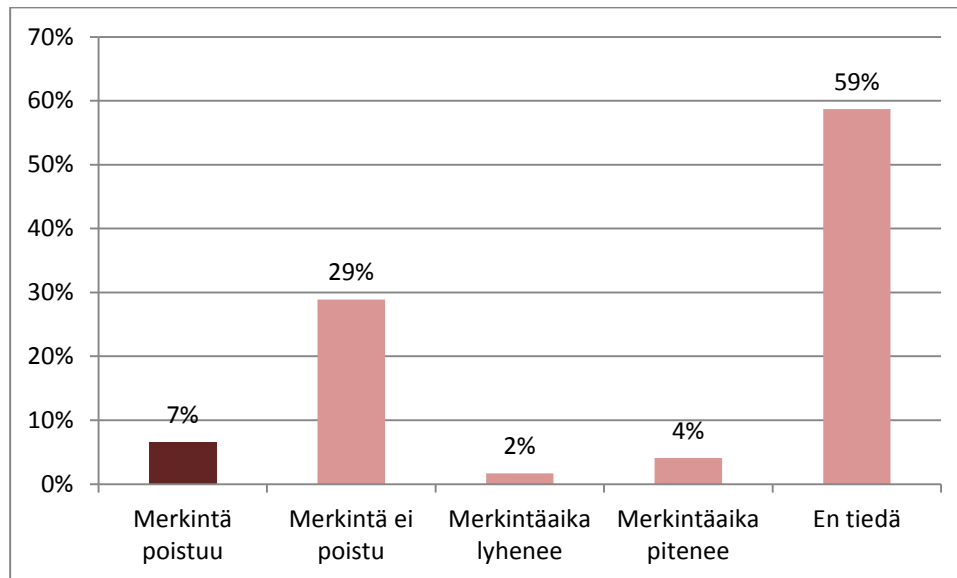
Kulutusluottolaskusta saatu maksuhäiriömerkintä säilyy luottotiedoissa 2 vuotta. Luottotietorekisterin säilytysajat löytyvät teoriaosuuden 4. luvusta. Opiskelijoista vain 10 % tiesi oikean vastauksen. Suurin osa vastasi, en tiedä. Heitä oli 36 % vastaajista. Toiseksi eniten vastauksia sai 5 vuoden säilytysaika 26 %:n vastaajamäärällä ja kolmanneksi eniten 3 vuoden säilytysaika, jonka valitsi 18 % vastaajista. 4 vuotta ja 6 vuotta saivat molemmat 4 % vastauksista. Vähiten vastaajia sai 1 vuoden säilytysaika 2 %:n vastaajamäärällä. Vastausten jakaantumises-

ta voidaan nähdä, että oppilaat eivät tiedä kovin hyvin kulutusluottolaskusta saadun maksuhäiriömerkintäajan pituutta. Säilytysajat vaihtelevat maksuhäiriömerkintätyyppin mukaan, mikä on voinut vaikeuttaa kysymystä. Koulutusaloittain tarkasteltuna tekniikan alan opiskelijoista 18 % vastasi oikein, matkailualan opiskelijoista 11 %, liiketalouden alan opiskelijoista 9 % ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 6 %.

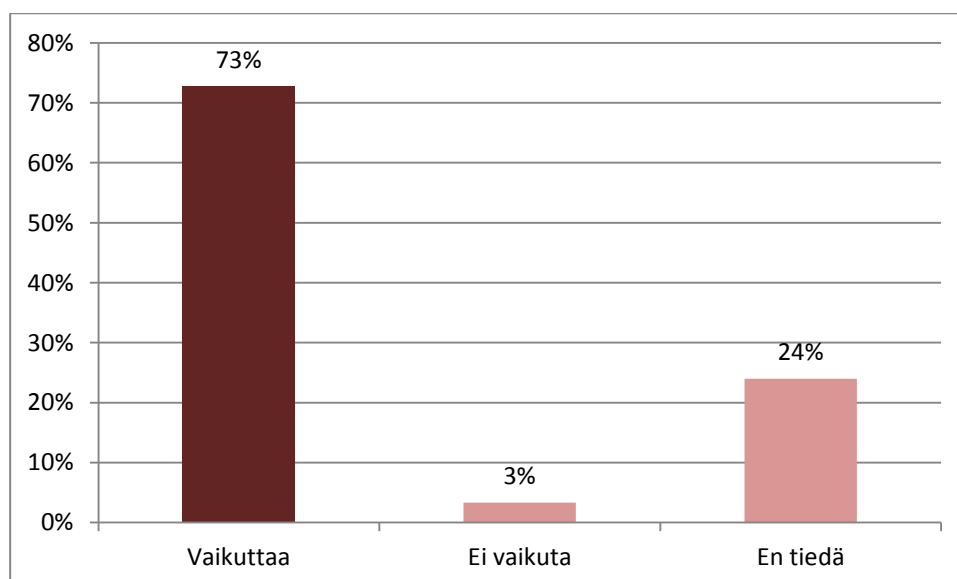
Kuvio 13. Voiko maksuhäiriömerkintäaikaan itse vaikuttaa? (n=121)

Maksuhäiriömerkintäaika voi lyhentyä vuodella, jos velallinen maksaa maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneen laskun pois. Velallisella ei kuitenkaan saa olla muita maksuhäiriömerkintöjä, jotta merkintäaika voidaan lyhentää. Vastaavasti merkintäaika voi pidentyä, jos velallinen saa uusia maksuhäiriömerkintöjä ennen kuin vanha merkintä on poistunut. Oppilaista 25 % tiesi oikean vastauksen, joka on kyllä, maksuhäiriömerkintäaikaan voi itse vaikuttaa. En tiedä -vastaukset olivat enemmistössä 40 %:n vastausmäärällä. 36 % oli sitä mieltä, ettei maksuhäiriömerkintäaikaan voi itse vaikuttaa. Tieto mahdollisuudesta lyhentää maksuhäiriömerkintäaika voi olla monelle maksuhäiriöiselle helpottava. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 33 % oli vastannut oikein, liiketalouden - sekä tekniikan alan opiskelijoista 23 % ja matkailun alan opiskelijoista 16 %.

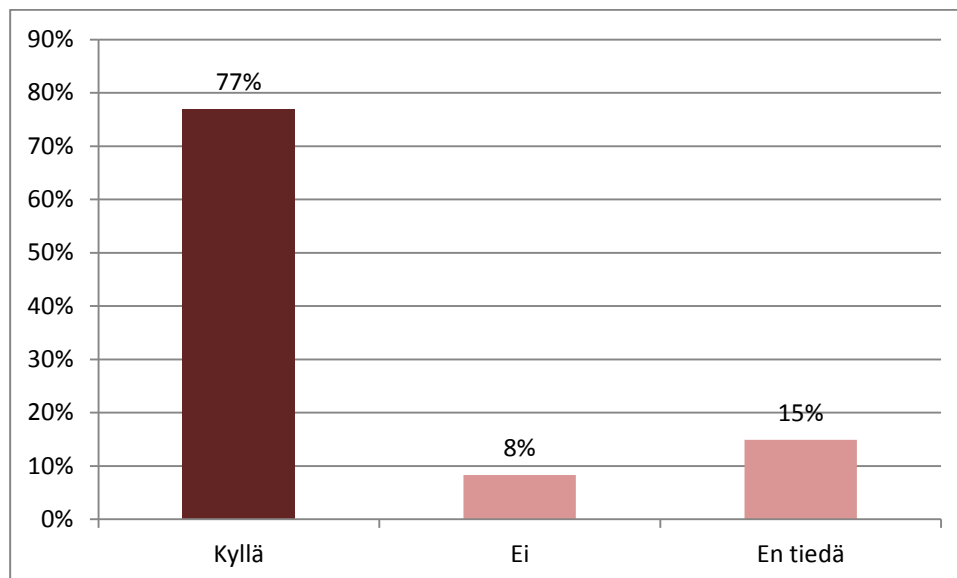
Kuvio 14. Maksamaton lasku vanhenee lopullisesti. Mitä tapahtuu laskusta aiheutuneelle maksuhäiriömerkinnälle? (n=121)

Teoriaosuuden 4. luvussa on käsitelty velan lopullista vanhentumista, minkä mukaan maksuhäiriömerkintä poistuu luottotiedosta, kun maksamaton lasku on lopullisesti vanhentunut. Oikeita vastauksia oli 7 %. Suurin osa ei tiennyt vastausta tähän kysymykseen. En tiedä -vastauksia oli 59 %. Toisena selkeänä vastausryhmänä olivat, merkintä ei poistu -vastaukset, joita oli 29 %. Merkintäaika pitenee, sai 4 % vastauksista ja merkintäaika lyhenee, sai 2 % vastauksista. Liiketalouden alan opiskelijoista 14 % tiesi oikean vastauksen, matkailualan opiskelijoista 5 % ja sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 3 %.

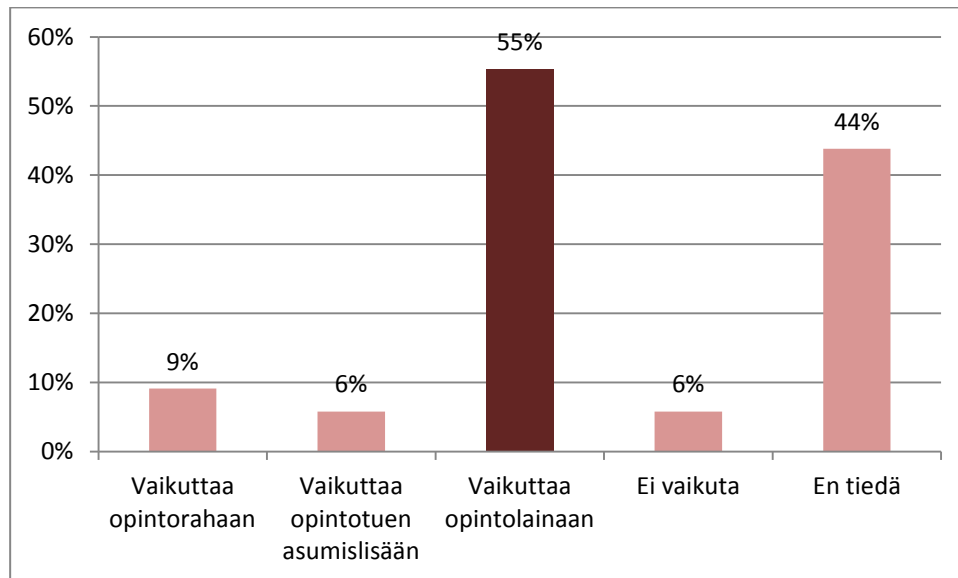
Kuvio 15. Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä puhelinliittymäsopimuksen tekemiseen? (n=121)

Maksuhäiriömerkinnän haittavaikutuksista on kerrottu teoriaosuuden 5. luvussa. Matkapuhelinoperaattorit vaativat vakuutta tai ennakkomaksua maksuhäiriöiseltä asiakkaalta ennen uuden puhelinliittymän avaamista. Suurin osa tiesi oikean vastauksen. Vaikuttaa, vastasi 73 % oppilaista. En tiedä -vastauksia oli 24 % ja ei vaikuta -vastauksia oli 3 %. Maksuhäiriömerkinnän vaikutukset normaaliin elämään voivat olla monella paremmin tiedossa kuin esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjen säilytysajat. Liiketalouden alan opiskelijoista 82 % vastasi oikein, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 72 %, tekniikan alan opiskelijoista 69 % ja matkailualan opiskelijoista 58 %.

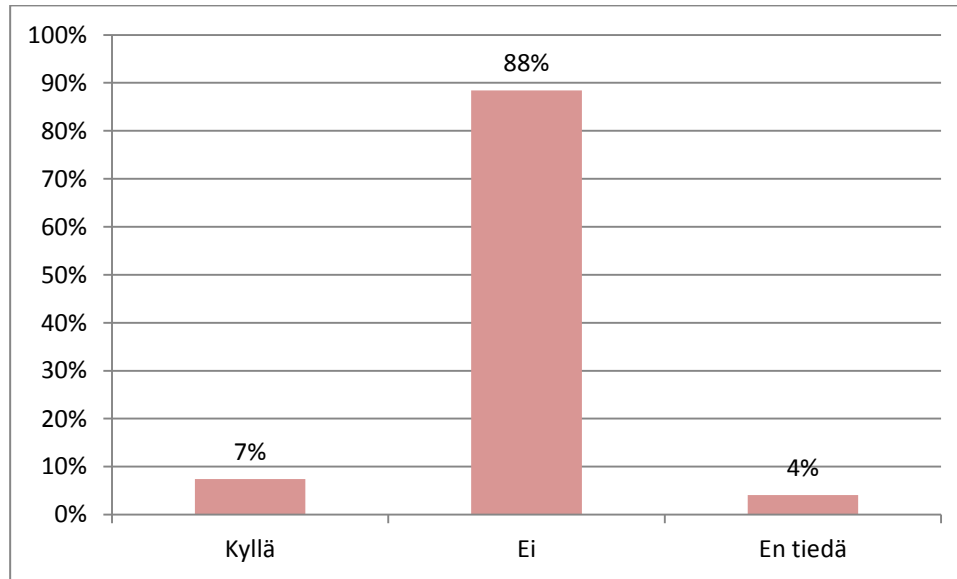
Kuvio 16. Voiko maksuhäiriömerkintä olla este työn saannille tai uralla etenemiselle? (n=121)

Maksuhäiriömerkintä voi olla este työelämässä. Taloudellista vastuuta tai korkeaa luottamusta vaativaan työhön voidaan tarkastaa hakijan luottotiedot. Oikein vastanneita oli 77 %. En tiedä -vastauksia oli 15 %, ja 8 % oli sitä mieltä, ettei maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa työhön. Liiketalouden alan opiskelijoista 86 % vastasi oikein, tekniikan alan opiskelijoista 77 %, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 69 % ja matkailualan opiskelijoista 68 %.

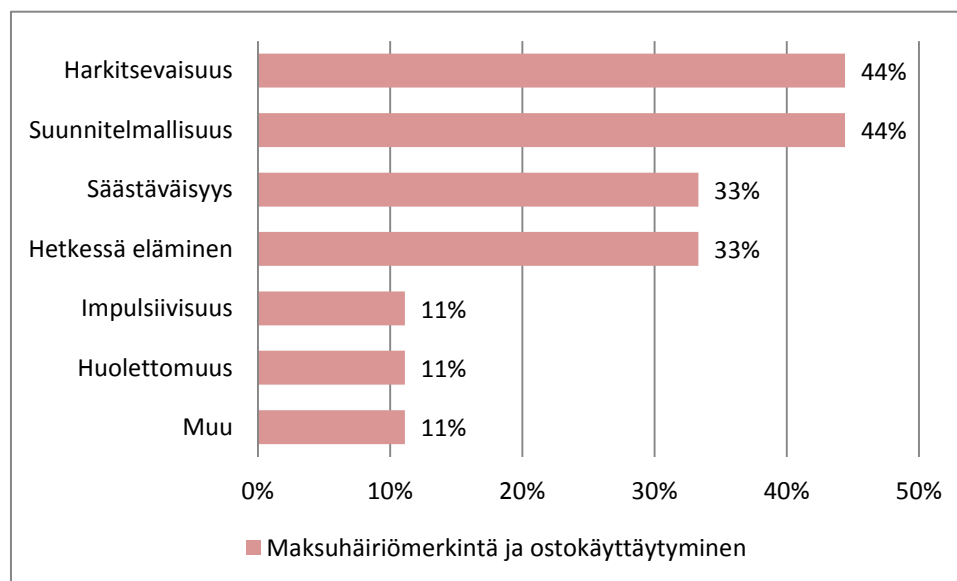
Kuvio 17. Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä opiskelijan lakisääteisiin tukiin? (n=121)

Opintolainan valtioneuvoston päätöksellä ei pääsääntöisesti myönnetä maksuhäiriöiselle opiskelijalle. Opintolainan saaminen maksuhäiriöisenä voi olla lähes mahdotonta. Maksuhäiriöinen opiskelija saa kuitenkin opintorahaa ja opintotuen asumislisää normaalisti. Vastajat pystyivät valitsemaan useamman vaihtoehdon. 55 % tiesi oikean vastauksen. 44 % vastasi, ettei tiennyt vastausta. 9 % oli sitä mieltä, että maksuhäiriömerkintä vaikuttaa opintorahaan. Vaikuttaa opintotuen asumislisään ja ei vaikuta -vaihtoehdot, saivat molemmat 6 % vastauksista. Tekniikan alan opiskelijoista 68 % vastasi oikein, liiketalouden alan opiskelijoista 57 %, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 53 % ja matkailualan opiskelijoista 42 %.

Kuvio 18. Onko sinulla ollut tai on maksuhäiriömerkintä? (n=121)

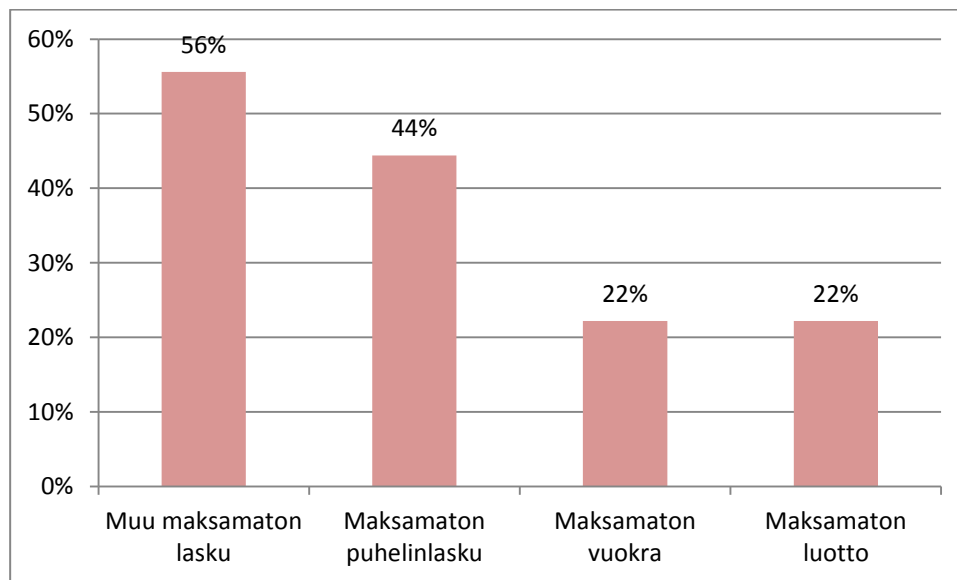
Vastaajista 88 %:lla ei ole tai ei ole ollut maksuhäiriömerkintää. 7 %:lla on tai on ollut maksuhäiriömerkintä ja 4 % ei tiedä, onko maksuhäiriömerkintää tai onko ollut sellainen.

Kuvio 19. Maksuhäiriömerkinnän saaneiden ostokäyttäytyminen. (n=9)

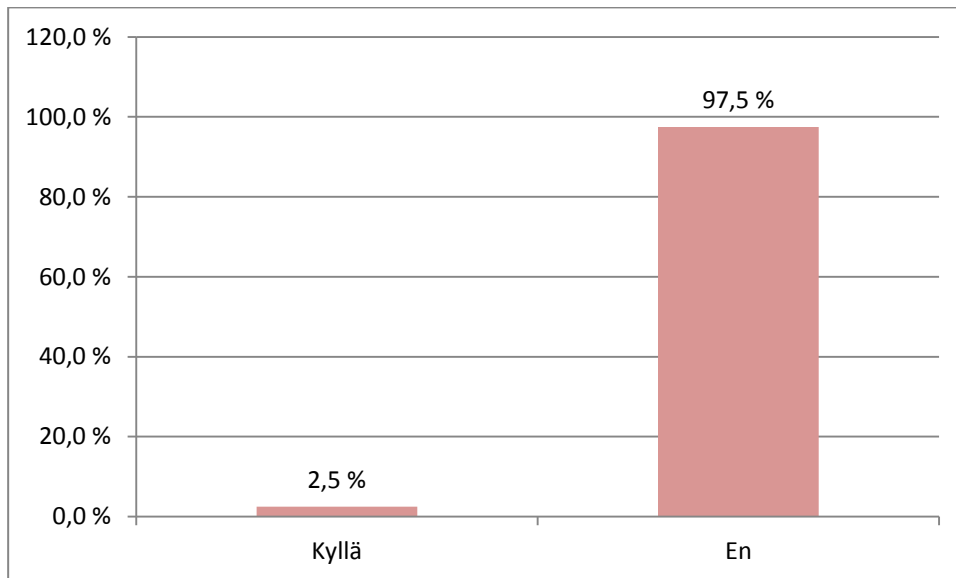
Ristiintaulukoinnin avulla haluttiin nähdä, miten maksuhäiriömerkinnän saaneet vastasivat ostokäyttäytymistä tiedustelevaan kysymykseen. 44 % maksuhäiriömerkinnän saaneista kuvaili omaa ostokäyttäytymistään harkitsevaiseksi ja suunnitelmalliseksi. 33 % vastasi ostokäyttäytymisensä olevan säästäväistä.

Saman verran vastauksia sai myös hetkessä eläminen -vaihtoehto. Impulsiivisuus ja huolettomuus saivat molemmat 11 % vastauksista. Muu-vaihtoehdon tarkempi sisältö on käyty 5:n kuvion yhteydessä. Teoriaosuuden 2. luvussa käydään läpi ostokäyttäytymisen ja maksuhäiriömerkintöjen yhteyttä, minkä mukaan maksuvaikeuksia ja maksuhäiriömerkintöjä ennusti impulsiivinen ja huoleton ostokäyttäytyminen. Vertailun perusteella voidaan nähdä, että maksuhäiriömerkinnän saaneiden opiskelijoiden ostokäyttäytyminen on suurimmaksi osaksi hallittua ja järkevää. Hetkessä eläminen, impulsiivisuus ja huolettomuus ovat voineet mahdollisesti olla yhteydessä maksuhäiriömerkintöjen saamiseen vastanneiden kohdalla.

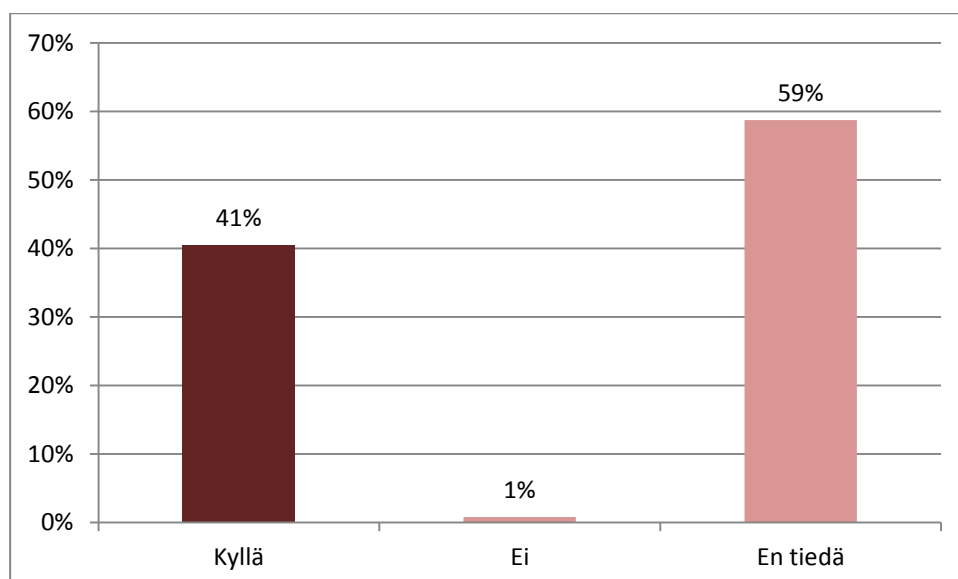
Kuvio 20. Mikä on aiheuttanut maksuhäiriömerkintäsi? (n=9)

Edelliseen kysymykseen myöntävästi vastanneet maksuhäiriöiset vastasivat myös tähän selventävään kysymykseen maksuhäiriömerkinnän syystä. Vastajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Suurimman osan maksuhäiriömerkintä oli johtunut jostakin muusta maksamattomasta laskusta. Muu maksamaton lasku sai 56 % vastauksia. Maksamaton puhelinlasku sai 44 % vastauksista. Maksamaton vuokra ja maksamaton luotto saivat molemmat 22 % vastauksista.

Kuvio 21. Oletko käyttänyt kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelua? (n=121)

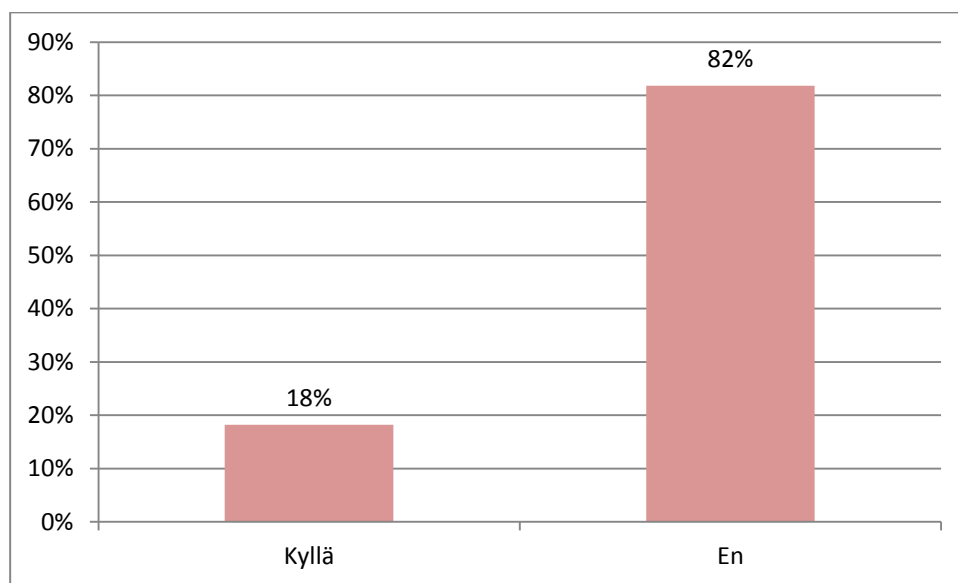
Yllä olevalla kysymyksellä haluttiin selvittää, kuinka moni opiskelija on käyttänyt kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelua. Teoriaosuuden 6. luvussa käsitellään nuorten ja opiskelijoiden määrää talous- ja velkaneuvonnassa, minkä mukaan nuoria asiakkaita on suhteellisen vähän. Alle 24-vuotiaita asiakkaita on noin 5 % vuosittain ja opiskelija-asiakkaita muutaman prosentin verran. Nuoret hakeutuvat velkaneuvontaan maksamattomien laskujen, kulutusluottojen ja opintovelkojen vuoksi. Monet nuoret eivät tiedä, että voivat hakea apua velkaongelmiinsa talous- ja velkaneuvonnasta. Oppilaista 97,5 % ei ollut käyttänyt kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelua. Vain 2,5 % oli käyttänyt palvelua.

Kuvio 22. Onko kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelu ilmaista? (n=121)

Kunnan tarjoama talous- ja velkaneuvontapalvelu on ilmaista. Tämän tiesi 41 % vastaajista. 59 % ei osannut vastata tähän kysymykseen. 1 % vastasi palvelun olevan maksullista. Opiskelijoiden olisi hyvä tietää, että voivat hakea apua talous- ja velkaneuvonnasta täysin ilmaiseksi. Suurin osa opiskelijoista ei ole tarvinnut tai ei ole muuten vain käyttänyt palvelua hyödykseen, joten palvelun ilmaisuudesta ei tiedetä. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 44 % tiesi palvelun olevan ilmaista, liiketalouden alan opiskelijoista 43 %, tekniikan alan opiskelijoista 36 % ja matkailualan opiskelijoista 32 %.

Kuvio 23. Tiedätkö mikä on kunnan tarjoama sosiaalinen luotto ja Takuu-Säätiön laina? (n=121)

Kunnan sosiaalinen luotto on tarkoitettu vähävaraiselle henkilölle, joka ei voi saada muuta luottoa esimerkiksi maksuhäiriömerkinnän vuoksi. Luoton tarkoituksena on ehkäistä lisävelkaantumista ja syrjäytymistä. Luottoa myönnetään vain pakollisiin menoihin tai velkojen yhdistämiseen ja poismaksamiseen. Takuu-Säätiön lainaa ei myönnetä velkojen maksamiseen, mutta sitä voi saada välttämättömiin kertahankintoihin. Molemmat lainat, kunnan sosiaalinen luotto ja Takuu-Säätiön laina, voivat olla viimeisiä auttavia keinoja velalliselle velkatilanteesta selviämiseksi. Olisi tärkeää, että myös opiskelijoilla olisi tieto näistä mahdollisuuksista, vaikka tämänhetkinen taloudellinen tilanne olisikin tasapainossa, kos-

ka mahdollisimman aikaisessa vaiheessa hoidettu velkaongelma on helpommin ratkaistu. Opiskelijoista 82 % vastasi, ettei tiedä mikä on sosiaalinen luotto ja Takuu-Säätiön laina. Vain 18 % tiesi lainoista.

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tutkimusongelmina olivat Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden maksuhäiriömerkinnät sekä opiskelijoiden tietämys maksuhäiriömerkinnän synnystä, kestosta ja sen vaikutuksista. Tuloksista selviää, että suurimalla osalla opiskelijoista on luottotiedot kunnossa. Muutamalla prosentilla vastaajista oli maksuhäiriömerkintä, joka oli tullut maksamattomasta puhelinlaskusta, vuokrasta, luotosta tai muusta maksamattomasta laskusta. Maksuhäiriömerkinnät jakaantuivat tasaisesti kaikkien ikäryhmien kesken. Ristiintaulukoinnilla haluttiin tarkemmin vertailla maksuhäiriömerkinnän saaneiden ostokäyttäytymistä, jolla voi olla merkitystä taloudenhallintaan ja maksuhäiriömerkinnän saamiseen. Ostokäyttäytyminen oli pääosin harkitsevaista, suunnitelmallista ja säästäväistä. Osa maksuhäiriömerkinnän saaneista kuvaili ostokäyttäytymistään hetkessä elämiseksi, impulsiiviseksi ja huolettomaksi, mikä on voinut edesauttaa maksuhäiriömerkinnän saamista.

Kulutusluottojen huolettomalla käytöllä on myös todettu olevan yhteyksiä maksuhäiriömerkinnän saamiseen. Suurin osa opiskelijoista ei käyttänyt koskaan kulutusluottoja. Osa käytti muutaman kerran vuodessa tai sitä harvemmin. Pieni prosentti käytti kulutusluottoja kuukausittain tai jopa viikoittain. Erityisesti itsenäistyvillä nuorilla oman talouden hallinta voi olla vielä heikkoa. Runsas kulutusluottojen käyttö tässä iässä voi ennustaa velkaantumista ja maksuhäiriömerkintöjä. Ristiintaulukoinnilla verrattiin ikäryhmittäin kulutusluottojen käytön yleisyyttä. Huomion haluttiin ottaa erityisesti nuori ikäluokka iältään 19–24-vuotiaat, joita oli suurin osa kyselyyn vastanneista. Heistä selkeä enemmistö ei käyttänyt koskaan kulutusluottoja. Usein käyttäviä oli vain muutaman prosentin verran nuorista.

Laskun maksamatta jättäminen kasvattaa viivästyskorkoa ja muita kuluja. Eräänntyneet laskut aiheuttavat velkojen kasaantumista ja mahdollisesti maksuvaikeuksia, joka taas edesauttaa maksuhäiriömerkinnän saamista. Oppilaat tiesivät hyvin, milloin maksamaton lasku alkaa kerryttää viivästyskorkoa, joten voidaan olettaa, että oppilaat tietävät miksi laskut on hyvä maksaa ajoissa.

Luottotietoihin liittyvillä kysymyksillä haluttiin selvittää opiskelijoiden tietämys maksuhäiriömerkinnöistä. Osa maksuhäiriömerkinnän syntyyn liittyvistä kysymyksistä oli vaikeita opiskelijoille. Todennäköisesti useimmat oppilaista tiesivät, että maksuhäiriömerkintä tulee jossain vaiheessa kun laskut jätetään maksamatta, mutta suurin osa ei kuitenkaan tiennyt tarkemmin maksuhäiriömerkinnän syntyyn vaikuttavista asioista. Maksuhäiriömerkintäaikaan koskeviin kysymyksiin tuli paljon en tiedä -vastauksia. Moni oppilaista luuli tietävänsä oikean vastauksen, mutta oli vastannut kuitenkin väärin. Myös oikeita vastauksia oli, mikä kertoo, että osalla opiskelijoista on paremmin tietoa merkintäajoista. Maksuhäiriömerkinnän vaikutuksiin liittyviin kysymyksiin oppilaat osasivat vastata hyvin ja oikeita vastauksia tuli paljon. Maksuhäiriömerkinnän vaikutuksista on voitu kuulla ja lukea enemmän kuin maksuhäiriömerkinnän synnystä ja kestosta, mikä voi selittää oppilaiden tietämyksen tästä aihealueesta.

Kunnan talous- ja velkaneuvonta on yksi auttava taho, josta opiskelijat voivat käydä hakemassa tukea talousongelmiinsa. Vain muutama prosentti oppilaista oli käyttänyt talous- ja velkaneuvonnan palveluita. Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että suurin osa ei ole tarvinnut apua taloudenhoitoonsa, mikä selittää pientä prosenttiosuutta palvelua käyttäneistä. Talous- ja velkaneuvonnan ilmaisuus jakoi oppilaiden vastaukset kahtia. Pieni enemmistö ei tiennyt onko palvelu ilmaista vai ei. Hieman alle puolet kuitenkin tiesivät palvelun olevan ilmaista. Talousvaikeuksissa auttava kunnan sosiaalinen luotto ja Takuu-Säätiön laina eivät olleet suurimmalle osalle oppilaista tuttuja.

Opiskelijoiden tietämystä verrattiin myös koulutusaloittain. Tuloksista otettiin huomioon oikeiden vastausten määrät kultakin koulutusosalta. Tekniikan alan insinööreiltä tuli eniten oikeita vastauksia suhteessa kaikkiin tietämystä vaativiin kysymyksiin. Toisena olivat liiketalouden alan opiskelijat ja kolmantena sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijat. Vähiten oikeita vastauksia tuli matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijoilta.

Vastauksia ei voida täysin tarkasti yleistää kaikkiin Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoihin, mutta tulokset antavat suunnan näyttävää tietoa oppilaiden maksuhäiriötilanteesta sekä luottotietoihin liittyvästä tietotasosta. Yhteenvedona voidaan todeta Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden luottotietojen olevan

pääosin kunnossa. Kulutusluottoja ei käytetä lainkaan tai käytetään vain harvoin. Ostokäyttäytyminen on hallittua ja järkevää. Maksuhäiriötietämys on monella heikkoa. Parempi tieto erityisesti maksuhäiriömerkinnän synnystä voisi ehkäistä merkintöjen saamista.

Tutkimuksen toteutus onnistui odotetusti ja vastauksia tuli riittävästi analysointia varten. Työn alkuvaiheessa määriteltyihin tutkimusongelmiin saatiin halutut vastaukset ja tutkimus täytti opinnäytetyölle asetetut tavoitteet. Vastaajien jakautuminen laajalle ikäskaalalle ja kaikille koulutusaloille oli positiivista. Kysymykset pohjautuivat suoraan teoriaosuuteen, josta voidaan löytää vastaukset kaikkiin tietoa vaativiin kysymyksiin. Jatkotutkimuksena tästä opinnäytetyöstä voisi olla selvitys, olisivatko oppilaat kiinnostuneita esimerkiksi oman talouden hallinnan kurssista tai millaiset vaikutukset oppilaiden talousvaikeuksilla on opiskeluun ja miten Kajaanin ammattikorkeakoulu pystyy neuvomaan oppilaitaan talousongelmissa.

9 LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Havia, P., Lappalainen, V. & Rinta-Loppi, A. (2014). *Erilainen ote omaan talouteen*. Helsinki: Talentum Media Oy.

Heikkilä, T. (2004). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kiviaho, N. (2005). *Nuoret perintätoimiston asiakkaina – hitaat ja huolettomat maksajat*. Teoksessa Autio, M. & Paju, P. (toim.) *Kuluttava nuoruus*. Nuori-soasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto & Stakes.

Koulu, R. & Lindfors H. (2010). *Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet*. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, R. & Lindfors, H. (2013). *Velkavastuun toteuttaminen luottoyhteiskunnassa*. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Ojala, K. (2009). *Irti tavarasta*. Etukeno Oy.

Pönkä, P. & Willman, P. (2004). *Käytännön perintäopas*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Rikalainen, E. & Uitto, T. (2008). *Pakkokeinot ja saatavien perintä*. Kiinteistöalan Kustannus Oy.

Valli, R. (2007). *Kyselylomaketutkimus*. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. PS-kustannus.

Vastamäki, J. (2007). *Kyselylomaketutkimus: tutkimusasetelman ja mittareiden valinta*. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. PS-kustannus.

Vilkkumaa, M. (2011). *Kansantaloutta kansalaisille*. Helsinki: Suomen Yrityskirjat Oy.

Lainsäädäntö:

Laki julkisesta haasteesta 729/2003

Kuluttajansuojalaki 38/1978

Luottotietolaki 527/2007

Opintotukilaki 65/1994

Laki saatavien perinnästä 513/1999

Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002

Laki talous- ja velkaneuvonnasta 713/2000

Ulosottokaari 705/2007

Laki velan vanhentumisesta 728/2003

Internet-lähteet:

Asiakastieto 2016a. Kuinka kauan tiedot säilyvät rekisterissä. Viitattu 18.1.2016.

<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/tietoa-kuluttajille/usein-kysyttya>

Asiakastieto 2016b. Miten velan vanhentuminen vaikuttaa maksuhäiriömerkintöihin? Viitattu 25.1.2016.

<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/tietoa-kuluttajille/usein-kysyttya>

Asiakastieto 2013. 40 % vuokrien maksuhäiriöistä alle 30-vuotiaille. Julkaistu 5.8.2013. Viitattu 4.2.2016.

http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/ajankohtaista/-/asset_publisher/gxzzwXCm45vn/content/40-vuokrien-maksuhairioista-alle-30-vuotiaille

Asiakastieto 2016. Neljännesmiljoona kuluttajaa sai viime vuonna maksuhäiriömerkintöjä. Julkaistu 7.1.2016. Viitattu 1.2.2016.

<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/uutishuone#/pressreleases/nelja-ennesmiljoona-kuluttajaa-sai-viime-vuonna-maksuhaeiriomerkitoejae-1287445>

Etua Oy 2016. Tietoa kulutusluotoista. Viitattu 28.1.2016.

<http://www.etua.fi/kulutusluotot/lue-lisaa/kodin-talous>

Helsingin Sanomat 2012. Nuorten maksuhäiriöt lisääntyneet rajusti. Julkaistu 11.5.2012. Viitattu 4.2.2016.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1305562007940>

Intrum Justitia. Kyselytutkimus: Suomalaiset edelleen tunnollisia maksajia. Julkaistu 8.9.2014. Viitattu 17.2.2016.

<http://www.intrum.com/fi/sv/Media-och-publikationer/Pressmeddelanden/Publication-Container/Kyselytutkimus-Suomalaiset-edelleen-tunnollisia-maksajia/>

Kilpailu ja kuluttajavirasto 2014. Perintäkulut ja perinnän eteneminen. Viitattu 14.1.2016.

<http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/>

Kuluttajaliitto 2016a. Velkojen maksaminen ja perintä. Viitattu 15.1.2016

http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/velkojen_maksaminen_ja_perinta

Kuluttajaliitto 2016b. Maksuhäiriömerkintä ja sen vaikutukset. Viitattu 18.1.2016.

http://www.kuluttajaliitto.fi/teemat/kuluttajan_talous/raha-asiat_ja_niiden_hoito/maksuhairiomerkitanta_ja_sen_vaikutukset

Lehtinen, A-R. & Remes, R. 2005. Kulutus nuorten velkaantumisen taustalla. Kuluttajatutkimuksen vuosikirja 2005. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki. Viitattu 9.2.2016

https://www.researchgate.net/profile/Anna-Riitta_Lehtinen/publication/239532322_ARTIKKELI_Kulutus_nuorten_velkaantumisen_taustalla/links/0f317534be311cca0e000000.pdf

Majamaa, K. 2016. Kuusi syytä nuorten maksuongelmiin. Julkaistu 11.1.2016. Viitattu 1.2.106.

<http://www.saastopankki.fi/media/uutishuone#/news/6-syytae-nuorten-maksuongelmiin-144952>

Maksumyöhässä. Velkojen järjestely. Viitattu 16.1.2016

http://maksumyohassa.fi/velkojen_jarjestely/

Peura-Kapanen, L. 2014. Nuorten itsenäistyminen edellyttää talousosaamista. Julkaistu 29.9.2014. Viitattu 16.2.2016.

http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_012.html?s=0

Saarenmaa, K., Saari, K. & Virtanen, V. 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu. Opiskelijatutkimus. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisu 2010:8. Helsinki. Viitattu 3.2.106.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm18.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalinen luototus. Viitattu 26.1.2016

<http://stm.fi/toimeentulo/sosiaalinen-luototus>

TalousSuomi 2015. Luottotietojen menetys eli maksuhäiriömerkintä. Julkaistu 30.12.2015. Viitattu 16.1.2015

<http://www.taloussuomi.fi/lainat-ja-vipit/luottotietojen-menetys-eli-maksuh%C3%A4iri%C3%B6merkint%C3%A4>

Takuu-Säätiö 2016a. Vinkkejä maksuhäiriömerkinnän saaneille. Viitattu 17.1.2016

<http://www.takuu-saatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/vinkkeja-maksuhairiomerkinnan-saaneille>

Takuu Säätiö 2016b. Maksuhäiriömerkinnän seuraukset. Viitattu 29.1.2016

<http://www.takuu-saatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/maksuhairiomerkinnan-seuraukset>

Takuu-Säätiö 2016c. Ratkaisuja velkaongelmiin. Viitattu 5.2.106.

<http://www.takuu-saatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/ratkaisuja-velkaongelmiin>

Takuu-Säätiö 2016d. Sosiaalinen luotto. Viitattu 26.1.2016

<http://www.takuu-saatio.fi/hae-apua/talous-ja-velkaongelmat/sosiaalinen-luotto>

Takuu-Säätiö 2016e. Takuu-Säätiön pienlaina. Viitattu 26.1.2016

<http://www.takuu-saatio.fi/palvelumme/takuu-saation-pienlaina>

Takuu-Säätiö 2016f. Takuu-Säätiön takaus. Viitattu 5.2.2016

<http://www.takuu-saatio.fi/palvelumme/takuu-saation-takaus>

Tilastokeskus 2013. Työssäkävien opiskelijoiden määrä väheni edelleen. Julkaistu 19.3.2015. Viitattu 3.2.2016.

http://www.stat.fi/til/opty/2013/opty_2013_2015-03-19_tie_001_fi.html

Tolonen, H. 2013. "Suu säkkiä myöten" - Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytyminen ja taloudenhallinta. Kajaani ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013121120843>

Valkama, E. 2010. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 – velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu? Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 18/2011. Helsinki. Viitattu 13.2.2016.

http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksia-sarja/QQ1FnbMIx/Verkko18_Valkama_2011.pdf

FREKVENSSTAUUKOT

Sukupuoli

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mies	42	34,7	34,7	34,7
	Nainen	79	65,3	65,3	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Ikä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	19-24	72	59,5	59,5	59,5
	25-29	17	14,0	14,0	73,6
	30-34	13	10,7	10,7	84,3
	35-39	5	4,1	4,1	88,4
	40-44	5	4,1	4,1	92,6
	45-49	6	5,0	5,0	97,5
	50-54	3	2,5	2,5	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Statistics

Iän tunnusluvut

N	Valid	121
	Missing	0
Mean		26,63
Median		23,00
Mode		21
Std. Deviation		8,394
Minimum		19
Maximum		53
Percentiles	25	21,00
	50	23,00
	75	31,00

Koulutusala

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Liiketalouden ala (tradeno- mi)	44	36,4	36,4	36,4
	Tekniikan ala (insinööri)	22	18,2	18,2	54,5
	Sosiaali-, terveys- ja liikunta- ala	36	29,8	29,8	84,3
	Matkailu- ja ravitsemisala	19	15,7	15,7	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

\$Mikä seuraavista sanoista kuvaa useimmiten sinun ostokäyttätymistäsi?

Voit valita useamman vaihtoehdon. Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Ostokäyttätyminen ^a	Harkitsevaisuus	69	27,1%	57,0%
	Suunnitelmallisuus	58	22,7%	47,9%
	Säästäväisyys	54	21,2%	44,6%
	Hetkessä eläminen	34	13,3%	28,1%
	Impulsiivisuus	22	8,6%	18,2%
	Huolettomuus	14	5,5%	11,6%
	Muu	4	1,6%	3,3%
Total		255	100,0%	210,7%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Kuinka usein käytät kulutusluottoja ostosten maksamiseen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Viikoittain	3	2,5	2,5	2,5
	Kuukausittain	4	3,3	3,3	5,8
	Muutaman kerran vuodessa	13	10,7	10,7	16,5
	Harvemmin	24	19,8	19,8	36,4
	En koskaan	77	63,6	63,6	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Monenko päivän kuluttua maksamaton kulutusluottolasku voi aiheuttaa suoraan maksuhäiriömerkinnän?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	14	7	5,8	5,8	5,8
	30	7	5,8	5,8	11,6
	60	5	4,1	4,1	15,7
	90	7	5,8	5,8	21,5
	100	3	2,5	2,5	24,0
	Ei milloinkaan	4	3,3	3,3	27,3
	En tiedä	88	72,7	72,7	100,0
Total		121	100,0	100,0	

Maksamaton lasku menee oikeuteen perittäväksi. Velallinen saa ilmoituksen asiasta. Onko velalliselle tullut maksuhäiriömerkintä?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	60	49,6	49,6	49,6
	Ei	23	19,0	19,0	68,6
	En tiedä	38	31,4	31,4	100,0
Total		121	100,0	100,0	

Maksamaton lasku voidaan periä suoraan ulosotossa ilman oikeudenkäyntiä?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	54	44,6	44,6	44,6
	Ei	18	14,9	14,9	59,5
	En tiedä	49	40,5	40,5	100,0
Total		121	100,0	100,0	

Aiheuttaako ulosotto aina maksuhäiriömerkinnän?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	81	66,9	66,9	66,9
	Ei	9	7,4	7,4	74,4
	En tiedä	31	25,6	25,6	100,0
Total		121	100,0	100,0	

Montako vuotta maksamattomasta kulutusluottolaskusta saatu maksuhäiriömerkintä säilyy luottotiedoissa?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 vuosi	2	1,7	1,7	1,7
	2 vuotta	12	9,9	9,9	11,6
	3 vuotta	22	18,2	18,2	29,8
	4 vuotta	5	4,1	4,1	33,9
	5 vuotta	31	25,6	25,6	59,5
	6 vuotta	5	4,1	4,1	63,6
	En tiedä	44	36,4	36,4	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Voiko maksuhäiriöaikaan itse vaikuttaa?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	30	24,8	24,8	24,8
	Ei	43	35,5	35,5	60,3
	En tiedä	48	39,7	39,7	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Maksamaton lasku vanhenee lopullisesti. Mitä tapahtuu laskusta aiheutuneelle maksuhäiriömerkinnälle?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Merkintä poistuu	8	6,6	6,6	6,6
	Merkintä ei poistu	35	28,9	28,9	35,5
	Merkintäaika lyhenee	2	1,7	1,7	37,2
	Merkintäaika pitenee	5	4,1	4,1	41,3
	En tiedä	71	58,7	58,7	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä puhelinliittymäsopimuksen tekemiseen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vaikuttaa	88	72,7	72,7	72,7
	Ei vaikuta	4	3,3	3,3	76,0
	En tiedä	29	24,0	24,0	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Voiko maksuhäiriömerkintä olla este työn saannille tai uralla etenemiselle?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	93	76,9	76,9	76,9
	Ei	10	8,3	8,3	85,1
	En tiedä	18	14,9	14,9	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

\$Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä opiskelijan lakisääteisiin tukiin?

Voit valita useamman vaihtoehdon. Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Opiskelijan tuet ^a	Vaikuttaa opintolainaan	67	46,2%	55,4%
	En tiedä	53	36,6%	43,8%
	Vaikuttaa opintorahaan	11	7,6%	9,1%
	Ei vaikuta	7	4,8%	5,8%
	Vaikuttaa opintotuen asumislisään	7	4,8%	5,8%
Total		145	100,0%	119,8%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Onko sinulla ollut tai on maksuhäiriömerkintä?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	9	7,4	7,4	7,4
	Ei	107	88,4	88,4	95,9
	En tiedä	5	4,1	4,1	100,0
	Total	121	100,0	100,0	

Mikä on aiheuttanut maksuhäiriömerkintäsi?

Voit valita useamman vaihtoehdon. Case Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$Syy ^a	9	7,4%	112	92,6%	121	100,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Mikä on aiheuttanut maksuhäiriömerkintäsi?
Voit valita useamman vaihtoehdon. \$Frequencies

	Responses		Percent of Cases
	N	Percent	
Muu maksamaton lasku	5	38,5%	55,6%
Maksamaton puhelinlasku	4	30,8%	44,4%
Maksamaton vuokra	2	15,4%	22,2%
Maksamaton luotto	2	15,4%	22,2%
Total	13	100,0%	144,4%

Oletko käyttänyt kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelua?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	3	2,5	2,5	2,5
Ei	118	97,5	97,5	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Onko kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelu ilmaista?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	49	40,5	40,5	40,5
Ei	1	,8	,8	41,3
En tiedä	71	58,7	58,7	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Tiedätkö mikä on kunnan tarjoama sosiaalinen luotto ja

Takuu-Säätiön laina?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	22	18,2	18,2	18,2
En	99	81,8	81,8	100,0
Total	121	100,0	100,0	

Verkkokysely Kajaanin ammattikorkeakouluopiskelijoiden maksuhäiriöstä

Hyvä opiskelija!

Oheisen linkin kautta pääset vastaamaan maksuhäiriömerkintöihin liittyvään kyselyyn, joka tehdään opinnäytetyötä varten. Kyselyyn vastaaminen sopii kaikille opiskelijoille. Kysely on toteutettu niin, että missään vaiheessa kyselyä ei vastaajan henkilöllisyys paljastu. Kysely on siis täysin anonyymi. Vastaaminen vie vain muutaman minuutin.

Kiitos vastauksestasi!

Katriina Karjalainen
taloushallinnon ja juridiikan tradenomiopiskelija

1. Sukupuoli

- Mies
 Nainen

2. Ikä

_____

3. Koulutusala

- Liiketalouden ala (tradenomi)
 Tekniikan ala (insinööri)
 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
 Matkailu- ja ravitsemisala

4. Mikä seuraavista sanoista kuvaa useimmiten sinun ostokäyttäytymistäsi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Harkitsevaisuus
 Impulsiivisuus
 Säästäväisyys
 Suunnitelmallisuus
 Huolettomuus
 Hetkessä eläminen
 Muu, mikä? Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

5. Kuinka usein käytät kulutusluottoja (kuluttamiseen tarkoitettu kertaluotto, luotokortti ja osamaksu) ostosten maksamiseen?

- Viikoittain
 Kuukausittain
 Muutaman kerran vuodessa
 Harvemmin
 En koskaan

6. Milloin maksamaton lasku alkaa kerryttää viivästyskorkoa?

_____

7. Moneko päivän kuluttua maksamaton kulutusluottolasku voi aiheuttaa suoraan maksuhäiriömerkinnän?

- 14
- 30
- 60
- 90
- 100
- Ei milloinkaan
- En tiedä

8. Maksamaton lasku menee oikeuteen perittäväksi. Velallinen saa ilmoituksen asiasta. Onko velalliselle tullut maksuhäiriömerkintä?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

9. Maksamaton lasku voidaan periä suoraan ulosotossa ilman oikeudenkäyntiä.

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

10. Aiheuttaako ulosotto aina maksuhäiriömerkinnän?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

11. Montako vuotta maksamattomasta kulutusluottolaskusta saatu maksuhäiriömerkintä säilyy luottotiedoissa?

- 1 vuosi
- 2 vuotta
- 3 vuotta
- 4 vuotta
- 5 vuotta
- 6 vuotta
- En tiedä

12. Voiko maksuhäiriömerkintäaikaan itse vaikuttaa?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

13. Maksamaton lasku vanhenee lopullisesti. Mitä tapahtuu laskusta aiheutu-
neelle maksuhäiriömerkinnälle?

- Merkintä poistuu
- Merkintä ei poistu
- Merkintäaika lyhenee
- Merkintäaika pitenee
- En tiedä

14. Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä puhelinliittymäsopimuksen tekemiseen?

- Vaikuttaa
- Ei vaikuta
- En tiedä

15. Voiko maksuhäiriömerkintä olla este työn saannille tai uralla etenemiselle?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

16. Vaikuttaako maksuhäiriömerkintä opiskelijan lakisääteisiin tukiin? Voit valita useamman vaihtoehdon..

- Vaikuttaa opintorahaan
- Vaikuttaa opintotuen asumislisään
- Vaikuttaa opintolainaan
- Ei vaikuta
- En tiedä

17. Onko sinulla ollut tai on maksuhäiriömerkintä?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

18. Mikä on aiheuttanut maksuhäiriömerkintäsi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Maksamaton luotto
- Maksamaton vuokra
- Maksamaton puhelinlasku
- Maksamaton verkkokauppaostos
- Muu maksamaton lasku

19. Oletko käyttänyt kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelua?

- Kyllä
- Ei

20. Onko kunnan talous- ja velkaneuvontapalvelu ilmaista?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

21. Tiedätkö mikä on kunnan tarjoama sosiaalinen luotto ja Takuu-Säätiön laina?

- Kyllä
- En